

ONDERZOEK NAAR DE KOSTPRIJZEN VAN DE VOORNAAMSTE LANDBOUWPRODUCTEN
VAN HET GEMENGDE BEDRIJF OP DE ZANDGRONDEN VOOR HET JAAR 1951/52

De in dit rapport verzamelde gegevens zijn getoetst aan het
oordeel van een Commissie van Advies.

De Commissie van Advies was als volgt samengesteld:

Ir H.T. Tjallema (Voorzitter), Directeur van de Akker- en Weidebouw, 's Gravenhage;
Ir A.H. Crijns, Rijkslandbouwoonschool, Eindhoven;
Ir A.H. van Enkevort, Landbouwer, Sevenum (L);
Dr Ir H.J. Frankena, Inspecteur Weide- en Voederbouw, Wageningen;
B.J. Lansink, Landbouwer, Haaksbergen (O);
Ir Th.C.J.M. Rijssenbeek, Directeur van het Veeteeltwezen, 's Gravenhage;
J.W. van Tiggelen, Landbouwer, Rucphen (NB).
Ir H.Vredeling, Algemene Nederlandse Landarbeidersbond, Utrecht.

De Commissie van Advies verklaarde zich met de inhoud van het
rapport te kunnen verenigen. De verantwoordelijkheid voor de
inhoud berust uiteraard bij het Landbouw-Economisch Instituut.

INHOUD

	Pag.
1. Doel	2
2. Methode	2
3. Resultaten	3
 Bijlage I: Overzicht van de bedrijfsresultaten over het boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951 van enkele groepen gemengde bedrijven op de zandgronden.	 10
Bijlage II: De kostprijs van melk.	17
Bijlage III: De kostprijzen van de voornaamste akkerbouwproducten: rogge, haver en voederaardappelen.	29
Bijlage IV: De kostprijs van varkensvlees.	35
Bijlage V: De kostprijs van eieren.	37
Bijlage VI: Toelichting op de berekening van de waarschijnlijke rentabiliteit voor enkele typen gemengde bedrijven op de zandgronden voor het jaar 1951/52.	38

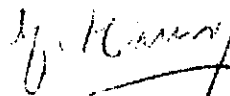
's Gravenhage, September 1951.

Samengesteld door:

Ir C.M. Hupkes

Ir J.F. van Riemsdijk

De Directeur,

(Dr. J. Horring)

1. DOEL

Het berekenen van de genormaliseerde kostprijzen af-boerderij voor de voornaamste landbouwproducten en de waarschijnlijke rentabiliteit voor enkele typen gemengde zandbedrijven voor het jaar 1951/52.

2. METHODE

Binnen het gemengde zandbedrijf worden meerdere producten voortgebracht. In dit rapport zijn de kostprijzen van de voornaamste producten van het gemengde bedrijf op de zandgronden berekend, nl. melk, rogge, haver, voederaardappelen, varkensvlees en eieren. Het uitgangspunt voor de berekening van de kostprijs van melk vormden de gegevens van de bedrijfsboekhouding over het jaar 1950/51 van enkele representatieve groepen gemengde bedrijven. Uitgaande van de nacalculatie over het jaar 1950/51 werd de waarschijnlijke kostprijs van melk voor het jaar 1951/52 berekend.

Een en ander is uitvoerig toegelicht in bijlage II. Voor de berekening van de kostprijzen van de voornaamste akkerbouwproducten - rogge, haver en voederaardappelen - is de synthetische methode van kostprijsberekening gevolgd. Voor de vaststelling van de gemiddeld noodzakelijke hoeveelheid productiemiddelen werd waar dit mogelijk was gebruik gemaakt van de boekhoudgegevens. Een uitvoerige toelichting op deze calculaties wordt gegeven in bijlage III.

Voor de berekening van de kostprijzen van varkensvlees en eieren is eveneens de synthetische methode van kostprijsberekening gevolgd. De technische gegevens voor deze berekeningen zijn ontleend aan de rapporten 146 en 156 van het L.E.I.

De kostprijsberekening van varkensvlees is vervat in bijlage IV; die voor eieren in bijlage V.

Als sluitstuk op de kostprijsberekeningen per product werd tenslotte een rentabiliteitsberekening opgesteld voor een gemiddeld gemengd bedrijf, vertegenwoordigend de bedrijven in de grootteklasse van 7-15 ha, op de zandgronden.

Deze berekening, betreffende de waarschijnlijke rentabiliteit voor het jaar 1951/52, maakt het mogelijk de verschillende kostprijzen te beoordelen in hun verband binnen het gehele bedrijf. De rentabiliteitsberekening wordt toegelicht in bijlage VI.

3. RESULTATEN

1. Bij de beoordeling van de berekende kostprijzen dient men steeds in het oog te houden, dat er een onderlinge samenhang bij de voortbrenging van de verschillende producten bestaat. Deze onderlinge samenhang maakt het noodzakelijk bij het uitvoeren van kostprijsberekeningen een aantal kostenverdelingen toe te passen, welke een arbitrair karakter dragen. In dit rapport zijn deze kostenverdelingen zo nauwkeurig mogelijk uitgevoerd, waardoor de absolute hoogte van de kostprijs zo goed mogelijk is benaderd. Dit neemt echter niet weg, dat de in dit rapport berekende kostprijzen steeds als een zo goed mogelijke benadering moeten worden gezien. De kostprijsberekening van melk is hoofdzakelijk gebaseerd op gegevens van de bedrijfsboekhoudingen, terwijl voor de overige producten een synthetische methode is gevolgd. Deze tegenstelling heeft dus betrekking op de gevolgde rekentechniek; de doelstelling van beide methoden is dezelfde, t.w. de berekening van de kostprijzen op vakkundig geleide bedrijven onder gemiddelde omstandigheden.
Aan de rentabiliteitsberekening, welke het sluitstuk vormt op de kostprijsberekening per product, kleeft niet het bezwaar van arbitraire kostenverdelingen; in deze berekeningen vallen de posten, welke betrekking hebben op het "interne verkeer" nl. tegen elkander weg.
2. Bij de kostprijs- en rentabiliteitsberekeningen zijn de arbeidskosten berekend door de met behulp van arbeidsnormen bepaalde arbeidsbehoefte te waarderen tegen het in de C.A.O.'s vastgestelde arbeidsloon. De gehanteerde normen voor de benodigde hoeveelheid arbeid per diersoort en per ha. gewas zijn scherp gesteld. Een daartoe ingesteld onderzoek wees uit, dat de arbeidskosten in de praktijk gemiddeld 15% boven de aan de hand van de arbeidsnormen berekende kosten liggen.
3. In de berekeningen voor het jaar 1951/52 werd de aan jongvee en varkens vervoederde ondermelk gewaardeerd tegen f. 5,50 per 100 kg. Dit is de voederwaarde van de ondermelk in vergelijking met het huidige prijsniveau van dierlijk eiwit. Wanneer een prijs van f. 4,50 per 100 kg was aangehouden, zouden de kosten en de kostprijzen met de volgende bedragen verlaagd worden,

Melk:	Kosten per ha	Kostprijs per 3,5 kg vet
Friesland, de Wouden	f. 6,-	f. 0,11
Overijssel	" 5,-	" 0,11
O.Noordbrabant 7-10 ha	" 2,-	" 0,05
O.Noordbrabant 10-15 ha	" 2,-	" 0,05

Varkensvlees:

1. Baconvarkens (90 kg)

a. bij aanvulling met aardappelen f. 0,05 per kg geslacht gewicht

b. bij aanvulling met granen f. 0,03 per kg geslacht gewicht

2. Zwaardere varkens (140 kg)

a. bij aanvulling met aardappelen f. 0,01 per kg geslacht gewicht

b. bij aanvulling met granen nihil

4. De resultaten van de kostprijsberekeningen per product en de uitgevoerde rentabiliteitsberekeningen zijn samengevat in de volgende staten.

Staat A geeft een overzicht van de voor het jaar 1951/52 berekende kostprijzen van melk.

Staat B geeft een overzicht van de voor het jaar 1951/52 berekende kostprijzen van akkerbouwproducten.

Staat C geeft een overzicht van de berekende kostprijzen van varkensvlees, waarbij onderscheid is gemaakt tussen varkens met een eindgewicht van respectievelijk 90 kg en 140 kg.

Staat D geeft een overzicht van de kostprijsberekening van eieren.

Staat E geeft een overzicht van de waarschijnlijke rentabiliteit van enkele typen gemengde bedrijven op de zandgronden voor het jaar 1951/52.

Voorcalculatie 1951/52
KOSTPRIJSBEREKENING MELK VOOR GEMENGDE ZANDBEDRIJVEN

Overzicht van de gedetailleerde kosten en opbrengsten per ha
grasland en voedergewassen en de waarschijnlijke kost-
prijzen per 100 kg melk en per 3,5 kg melkvet voor
het jaar November 1951 - November 1952.

	Friesland de Wouden	Overijssel	O. Noordbrab. 7-10 ha	O. Noordbrab. 10-15 ha
1. Arbeidskosten	527,-	500,-	497,-	451,-
2. Veevoeder	337,-	312,-	325,-	297,-
3. Meststoffen	162,-	153,-	165,-	156,-
4. Pacht	83,-	61,-	51,-	58,-
5. Kosten werktuigen	71,-	68,-	51,-	53,-
6. Rente levende inventaris	64,-	61,-	61,-	58,-
7. Ziektebestrijding en dek- gelden	25,-	26,-	25,-	20,-
8. Overige kosten	41,-	47,-	63,-	55,-
9. Heffingen op de afgelev. melk	7,-	6,-	6,-	6,-
<u>Bruto-kosten per ha</u>	1317,-	1234,-	1244,-	1154,-
<u>Aftrekposten:</u>				
10. Omzet en aanwas rundvee	307,-	331,-	297,-	278,-
11. Paardekosten voor neven- bedrijven	7,-	28,-	77,-	71,-
12. Stalmest voor marktware gewassen	-, -	14,-	24,-	25,-
13. Diverse opbrengsten	18,-	15,-	30,-	28,-
<u>Totaal aftrek</u>	332,-	388,-	428,-	402,-
<u>Netto-kosten per ha</u>	985,-	846,-	816,-	752,-
14. Melkproductie per ha	4780 kg	4235 kg	4180 kg	3950 kg
15. Aantal melkkoeien per ha	1,21	1,16	1,10	1,04
16. Melkproductie per koe	3950 kg	3650 kg	3800 kg	3800 kg
17. Gemiddeld vetgehalte	3,97%	3,65%	3,59%	3,67%
18. Melkvetproductie per ha	189,8kg	154,5kg	150,1kg	145,0kg
19. Kostprijs per 100 kg melk	f. 20,60	f. 20,00	f. 19,50	f. 19,00
20. Kostprijs per 3,5 kg melkvet	" 18,20	" 19,20	" 19,00	" 18,20

Staat B

Voorcalculatie 1951/52

KOSTPRIJSBEREKENING VAN AKKERBOUWPRODUCTEN

Overzicht van de kosten en opbrengsten per ha en de kostprijzen per 100 kg van de voornaamste akkerbouwproducten op het gemengde zandbedrijf

	Rogge	Haver	Voeder-aardappelen
1.Arbeidskosten	227,-	232,-	618,-
2.Paardekosten	88,-	88,-	108,-
3.Werktuigkosten	57,-	57,-	57,-
4.Kosten loondorsen en loonsproeien	49,-	49,-	60,-
5.Zaaizaad en pootgoed	56,-	44,-	270,-
6.Bemesting: a.Stikstof	47,-	47,-	78,-
b.Fosforzuur	34,-	38,-	51,-
c.Kali	18,-	25,-	42,-
d.Diverse kunstmeststoffen	6,-	6,-	6,-
e.Stalmest	85,-	85,-	85,-
7.Pacht	39,-	58,-	58,-
8.Rente omlopend kapitaal	25,-	25,-	25,-
9.Dekstro	-	-	13,-
10.Diverse kosten	20,-	20,-	20,-
Bruto-kosten per ha	751,-	774,-	1491,-
Af: Opbrengst bijproducten per ha	125,-	100,-	-
Netto-kosten per ha	626,-	674,-	1491,-
Opbrengst hoofdproduct in kg per ha	2700 kg	2800 kg	27000 kg ¹⁾
Kostprijs per 100 kg	f. 23,20	f. 24,10	f. 5,50

1) Opbrengst veldgewas

Staat C

Voorcalculatie 1951/52

KOSTPRIJSBEREKENING VAN VARKENSVLEES ¹⁾

Overzicht van de kosten van varkensvlees bij het mesten van varkens tot resp. 90 en 140 kg en bij aanvulling van het op toewijzing verstrekte voeder resp. met aardappelen en granen.

(Gebaseerd op eigen opfok van biggen)

	Eindgewicht 90 kg		Eindgewicht 140 kg	
	Aanvulling met		Aanvulling met	
	Aardappelen	Granen	Aardappelen	Granen
1. Kostprijs big	28,90	28,90	28,90	28,90
2. Voederkosten	93,62	91,96	158,70	159,70
3. Stalling en inventaris ²⁾	1,60	1,55	2,40	2,30
4. Strooisel	3,85	3,75	7,35	6,80
5. Uitvalrisico + veeartskosten	4,30	4,10	6,40	6,10
6. Rente	1,41	1,35	3,10	2,98
7. Afleveringskosten en commissieloon	4,25	4,25	6,55	6,55
8. Arbeidskosten	9,95	9,60	14,90	14,20
Bruto-kosten per mestvarken	147,88	145,46	228,-	227,53
9. Af: Waarde geproduceerde mest	4,85	4,75	8,50	8,30
Netto-kosten per mestvarken	143,-	141,-	220,-	219,-
10. Koud geslacht gewicht in kg	68,5 kg	68,5 kg	111,3kg	111,3kg
11. Kostprijs per kg koud geslacht gewicht	f.2,09	f.2,06	f.1,98	f.1,97

¹⁾ De Commissie van Advies achtte het wenselijk dat een nieuw onderzoek wordt ingesteld naar de voederverbruiksnormen voor varkens; een deel der commissie was van mening dat met name het voederverbruik bij aanwending van aardappels in de berekening tot te ongunstige resultaten leidt t.o.v. de meelrantsoenen.

²⁾ Kosten gebaseerd op een pachtbedrijf.

Staat D

Voorcalculatie 1951/52

KOSTPRIJSBEREKENING VAN CONSUMPTIE-EIEREN

Overzicht van de kosten en de opbrengsten per 100 hennen en de kostprijs per consumptie-ei voor het jaar 1951/52

Ras: Witte Leghorn

	Kosten per 100 hennen in gld
1.Arbeidskosten	399,-
2.Voederkosten	1745,-
3.Aankoop ééndagskuikens (incl. heffing)	86,-
4.Kosten huisvesting, uitloop en materiaal	110,-
5.Rente pluimvee	28,-
6.Overige kosten	45,-
Bruto-kosten per 100 hennen	2413,-
7.Verkoop uitgevallen hennen	144,-
Netto-kosten per 100 hennen	2269,-
8.Eiproductie per 100 hennen	17.500
9.Kostprijs per consumptie-ei	13,0 ct

Voorcalculatie 1951/52

RENTABILITEITSOVERZICHT GEMENGDE ZANDBEDRIJVEN

Grootteklasse 7 - 15 ha
Gemiddelde bedrijfsgrootte 10 ha

	Friesland de Wouden	Overijssel	O.Noord- brabant
<u>Grondgebruik in ha</u>			
a. Marktbaar gewassen	0,90 ha	2,60 ha	4,60 ha
b. Voederbieten	0,15 "	0,30 "	0,35 "
c. Grasland	8,95 "	7,10 "	5,05 "
Totaal cultuurgrond	10,- "	10,- "	10,- "
d. Nagewassen	0,45 "	1,20 "	2,- "
<u>Veestapel per gemiddeld bedrijf</u>			
a. Melkkoeien	11,2	9	6,5
b. Zeugen	1	1,4	1,4
c. Afgeleverde mestvarkens	15	21	21
d. Leghennen	-	110	100
<u>Resultaten per ha cultuurgrond</u>			
a. Opbrengsten per ha cult. gr.	1400	1629	1549
b. Kosten " " " "	1387	1596	1449
c. Netto-overschot p. ha cult. gr.	13	33	100
d. Arbeidskosten " " " "	546	558	502
e. Arbeidsinkomen " " " "	559	591	602
<u>Resultaten per gemiddeld bedrijf en per volwaardige arbeidskracht</u>			
a. Arbeidsinkomen per gem. bedr. van 10 ha	f. 5590,-	f. 5910,-	f. 6020,-
b. Aantal volwaardige arb. kr. per 10 ha			
1. Volgens de gebruikte arbeids- normen	1,53	1,58	1,50
2. Volgens de boekh. cijfers over 1950/51	1,79	1,96	1,66
c. Inkomen per volw. arb. kracht			
1. Bij een bezetting volgens de arbeidsnormen	f. 3650,-	f. 3740,-	f. 4010,-
2. Bij de werkelijke gemiddelde arbeidsbezetting	" 3120,-	" 3020,-	" 3630,-
<u>Ter vergelijking:</u>			
Inkomen per volwaardige arb. kr. in loondienst (Volgens de C.A.O.'s 1951/52, incl. sociale lasten)	f. 3560,-	f. 3520,-	f. 3360,-
<u>Verkoopprijzen van de voornaamste producten</u>			
a. Melk per 100 kg met 3,5% vet	" 17,50	" 17,50	" 17,50
b. Varkensvlees per kg gesl. gew.	" 2,41	" 2,41	" 2,41
c. Eieren per 100 stuks	" 13,-	" 13,-	" 13,-
d. Rogge per 100 kg	" 29,25	" 29,25	" 29,25
e. Haver per 100 kg	" 27,25	" 27,25	" 27,25
<u>Invloed van een prijswijz. op het inkomen per gem. bedrijf van:</u>			
a. Melk f. 1,- per 100 kg met 3,5% vet	f. 484,-	f. 328,-	f. 240,-
b. Varkensvlees f. 0,10 per kg geslacht gewicht	" 103,-	" 174,-	" 187,-
c. Eieren f. 1,- per 100 stuks	" -,-	" 193,-	" 175,-

Bijlage I

OVERZICHT VAN DE BEDRIJFSRESULTATEN OVER HET BOEKJAAR 1 MEI 1950 -
1 MEI 1951 VAN ENKELE GROEPEN GEMENGDE BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN

Inleiding

Van de gemengde zandbedrijven, welke over het boekjaar 1950/51 bij het bedrijfseconomisch onderzoek waren ingeschakeld, zijn in overleg met de Rijkslandbouwconsulenten in de verschillende gebieden groepen van bedrijven gevormd, welke kunnen worden geacht het betrokken gebied en de betrokken grootteklasse behoorlijk te vertegenwoordigen t.a.v. bedrijfstype en-omstandigheden. Deze groepen van bedrijven hebben het materiaal geleverd voor de berekening van de kostprijs van melk op de gemengde zandbedrijven voor het jaar 1950/51.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de ligging, het aantal bedrijven per groep, de grootteklasse, de gemiddelde bedrijfs grootte en het percentage bouwland in procenten van de oppervlakte cultuurgrond van de bij het onderzoek betrokken bedrijven.

	Aantal bedrijven	Grootte- klasse	Gemidd. bedr.gr.	Percent. bouwland
Friesland, de Wouden	21	7-15 ha	9,9 ha	12%
Overijssel	21	7-15 "	9,5 "	28%
Oost Noordbrabant	26	7-10 "	8,4 "	51%
Oost Noordbrabant	27	10-15 "	11,6 "	48%

De bedrijfsresultaten, boekjaar 1950/51

a. Rentabiliteit per gemiddeld bedrijf

In tabel 1 wordt, voor het boekjaar 1950/51, aan de hand van de indeling naar het grondgebruik, de procentuele samenstelling van het bouwplan en de gemiddeld aanwezige veestapel, een indruk gegeven van de aard der bedrijven, welke in het jaar 1950/51 zijn onderzocht.

In tabel 2 volgt, ook voor het jaar 1950/51, een gedetailleerd overzicht van de kosten en de opbrengsten per gemiddeld bedrijf, uitgedrukt per ha cultuurgrond. Ten einde een zo juist mogelijk beeld te geven van de bedrijfsresultaten, zijn hiervoor verschillende kengetallen berekend.

1. Het netto overschot per ha cultuurgrond, als verschil tussen opbrengsten en kosten.
Voor de berekening van dit kengetal, dat de winstgevendheid aangeeft, is onder de kosten een bedrag opgenomen voor de in het bedrijf aangewende arbeid van boer en gezinsleden. Deze arbeid is gewaardeerd tegen de geldende lonen voor betaalde arbeidskrachten, vermeerderd met het gebruikelijke percentage sociale lasten.
2. Het arbeidsinkomen per ha cultuurgrond en per gemiddeld bedrijf.
Het arbeidsinkomen omvat het netto overschot, vermeerderd met de in rekening gebrachte arbeidskosten. Dit kengetal geeft dus aan het inkomen van alle arbeidskrachten, die in het bedrijf hebben gewerkt.

3. Het arbeidsinkomen per volwaardige manlijke arbeidskracht.
Dit kengetal maakt het mogelijk een vergelijking te trekken tussen het inkomen per volwaardige manlijke arbeidskracht respectievelijk verkregen door het uitoefenen van een landbouwbedrijf op de zandgronden enerzijds en door het verrichten van landarbeid in loondienst anderzijds.
Voor de berekening van dit kengetal zijn alle arbeidskrachten, die in het bedrijf hebben gewerkt, herleid tot volwassen manlijke arbeidskrachten. Deze herleiding geschiedde aan de hand van de in de C.A.O.'s vastgestelde verhouding van de arbeidslonen voor de verschillende arbeidskrachten. Men zou het aantal volwaardige arbeidskrachten per gemiddeld bedrijf dus ook kunnen noemen het gemiddeld aantal loonjaren van volwassen manlijke arbeidskrachten.

In de tabellen 3 en 4 zijn dezelfde gegevens opgenomen over het voorafgaande boekjaar 1 Mei 1949 - 1 Mei 1950.

Tabel 1

Nacalculatie 1950/51

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE SAMENSTELLING VAN HET BOUWPLAN EN DE PER GEMIDDELD BEDRIJF AANWEZIGE VEESTAPEL VAN ENKELE GROEPEN GEMENGDE BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN
Boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951

Gebieden	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	21	21	26	27
I. Grondgebruik in ha				
a. Marktbaar gewassen:				
1. Rogge	0,30	1,00	1,50	1,90
2. Haver	0,20	0,70	1,20	1,60
3. Aardappelen	0,40	0,70	0,70	0,80
4. Overige gewassen	-	-	0,60	0,90
Subtotaal marktbaar gewassen	0,90	2,40	4,00	5,20
b. Voedergewassen:				
5. Voederbieten	0,15	0,30	0,30	0,40
6. Grasland	8,85	6,80	4,10	6,00
Subtotaal voedergewassen	9,00	7,10	4,40	6,40
Totaal oppervlakte cultuurgrond	9,90	9,50	8,40	11,60
c. Nagewassen	0,45	1,20	1,80	2,20
II. Samenstelling bouwplan in %				
a. Granen	48%	63%	67%	68%
b. Aardappelen	38%	26%	16%	14%
c. Bieten	14%	11%	7%	8%
d. Overige gewassen	-	-	10%	10%
Totaal bouwland	100%	100%	100%	100%
e. Nagewassen	43%	44%	42%	39%
III. Veestapel per gemiddeld bedrijf				
a. Aantal stuks rundvee:				
1. Melkkoeien	11,1	8,5	5,5	7,2
2. Pinken	3,6	3,3	2,3	3,1
3. Kalveren	3,8	3,5	2,2	2,9
b. Aantal fokzeugen	1,5	2,7	2,3	2,7
c. Aantal afgeleverde mest- varkens	13	19	20	20
d. Aantal leghennen	14	109	105	93

Tabel 2

Nacalculatie 1950/51

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN VOOR HET GEHELE BEDRIJF,
UITGEDRUKT PER HA CULTUURGROND, VAN ENKELE GROEPEN GEMENGDE
BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN
Boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951

Gebieden	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	21	21	26	27
Gemiddeld aantal ha cultuurgr.	9,9 ha	9,5 ha	8,4 ha	11,6 ha
I. Opbrengsten per ha cultuur- grond				
a. Opbrengst melk	878,-	565,-	411,-	411,-
b. Omzet en aanwas rundvee	246,-	226,-	153,-	150,-
c. Omzet en aanwas varkens	252,-	430,-	511,-	368,-
d. Opbrengst eieren en pluim- vee	39,-	297,-	310,-	187,-
e. Verkoop marktbaar gewassen	39,-	58,-	134,-	115,-
f. Diverse opbrengsten	22,-	16,-	32,-	47,-
Totaal per ha	1476,-	1592,-	1551,-	1278,-
II. Kosten per ha cultuurgrond				
g. Arbeidskosten	593,-	643,-	526,-	508,-
h. Aangekocht veevoeder	399,-	545,-	408,-	267,-
i. Kunstmeststoffen	139,-	138,-	129,-	120,-
j. Pacht	87,-	72,-	63,-	66,-
k. Werktuigkosten	67,-	71,-	62,-	55,-
l. Overige kosten	159,-	164,-	168,-	144,-
Totaal per ha	1444,-	1633,-	1356,-	1160,-
III. Bedrijfsresultaten per ha cultuurgrond				
1. Netto overschot per ha	32,-	41,-	195,-	118,-
2. Arbeidskosten per ha	593,-	643,-	526,-	508,-
3. Arbeidsinkomen per ha	625,-	602,-	721,-	626,-
IV. Arbeidsinkomen per gemidd. bedrijf en per volwaardige arbeidskracht				
1. Arbeidsinkomen per gemidd. bedrijf	f. 6190,-	f. 5720,-	f. 6060,-	f. 7260,-
2. Aantal volwaardige arb. krachten per 10 ha cult. grond (volgens de boek- houdcijfers over 1950/51)	1,79	1,96	1,69	1,63
3. Arbeidsinkomen per volw. arbeidskracht	f. 3490,-	f. 3070,-	f. 4270,-	f. 3840,-
Ter vergelijking; Inkomen per volwaardige arb. kracht in loondienst (Volgens de G.A.O.'s voor 1950/51, incl. Sociale lasten)	f. 3305,-	f. 3275,-	f. 3115,-	f. 3115,-

Tabel 3

Nacalculatie 1949/50

OVERZICHT VAN HET GRONDGEBRUIK, DE SAMENSTELLING VAN HET BOUWPLAN
EN DE PER GEMIDDELD BEDRIJF AANWEZIGE VEESTAPEL VAN ENKELE
GROEPEN GEMENGDE BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN
Boekjaar 1 Mei 1949 - 1 Mei 1950

Gebieden	Friesland De Wouden	Oost Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	19	20	32	28
I. Grondgebruik in ha				
a. Marktbaar gewassen				
1. Rogge	0,30 ha	1,25 ha	1,50 ha	2,10 ha
2. Haver	0,30 "	0,70 "	1,30 "	1,60 "
3. Aardappelen	0,30 "	0,75 "	0,55 "	0,70 "
4. Overige gewassen	-	0,05 "	0,65 "	1,00 "
Subtotaal marktbaar gewassen	0,90 "	2,75 "	4,00 "	5,40 "
b. Voedergewassen				
5. Voederbieten	0,15 "	0,25 "	0,35 "	0,40 "
6. Grasland	7,75 "	6,60 "	4,35 "	5,90 "
Subtotaal voedergewassen	7,90 "	6,85 "	4,70 "	6,30 "
Totaal oppervlakte cultuurgr.	8,80 "	9,60 "	8,70 "	11,70 "
c. Nagewassen	0,30 "	1,30 "	1,65 "	2,10 "
II. Samenstelling bouwplan in %				
a. Granen	57%	65%	69%	72%
b. Aardappelen	29%	25%	13%	12%
c. Bieten	14%	8%	8%	7%
d. Overige gewassen	-	2%	10%	9%
Totaal bouwland	100%	100%	100%	100%
e. Nagewassen	29%	43%	38%	36%
III. Vee­stapel per gemiddeld bedrijf				
a. Aantal stuks rundvee:				
1. Melkkoeien	8,6	7,8	5,9	6,9
2. Pinken	2,9	2,7	2,2	2,8
3. Kalveren	3,4	3,5	2,4	3,4
b. Aantal fokzeugen	1,6	2,6	2,1	2,3
c. Aantal afgeleverde mest- varkens	9	18	13	15
d. Aantal leghennen	11	92	77	76

Tabel 4

Nacalculatie 1949/50

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN VOOR HET GEHELE BEDRIJF
UITGEDRUKT PER HA CULTUURGROND, VAN ENKELE GROEPEN GEMENGDE
BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN
Boekjaar 1 Mei 1949 - 1 Mei 1950

Gebieden	Friesland De Wouden	Oost Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	19	20	32	28
Gemiddeld aantal ha cultuurgr.	8,8 ha	9,6 ha	8,7 ha	11,7 ha
I. Opbrengsten per ha cult.gr.				
a. Opbrengst melk	838,-	519,-	446,-	395,-
b. Omzet en aanwas rundvee	211,-	151,-	120,-	115,-
c. Omzet en aanwas varkens	213,-	392,-	354,-	309,-
d. Opbrengst eieren en pluim- vee	21,-	221,-	194,-	125,-
e. Verkoop marktbaar gewassen	33,-	47,-	109,-	95,-
f. Diverse opbrengsten	20,-	37,-	47,-	56,-
Totaal per ha	1336,-	1367,-	1270,-	1095,-
II. Kosten per ha cultuurgrond				
g. Arbeidskosten	485,-	609,-	506,-	436,-
h. Veevoeder	282,-	345,-	257,-	180,-
i. Kunstmeststoffen	104,-	105,-	101,-	90,-
j. Pacht	76,-	65,-	62,-	64,-
k. Werktuigkosten	62,-	60,-	50,-	49,-
l. Overige kosten	135,-	147,-	142,-	128,-
Totaal per ha	1144,-	1331,-	1118,-	947,-
III. Bedrijfsresultaten				
1. Netto overschot per ha	192,-	36,-	152,-	148,-
2. Arbeidskosten per ha	485,-	609,-	506,-	436,-
3. Arbeidsinkomen per ha	677,-	645,-	658,-	584,-
IV. Arbeidsinkomen per gemidd. bedrijf en per volwaardige arbeidskracht				
1. Arbeidsinkomen per gem. bedrijf	f. 5927,-	f. 6192,-	f. 5725,-	f. 6833,-
2. Aantal volwaardige arb. kracht. per 10 ha cultuur- grond (volgens de boek- houdcijfers over 1949/50)	1,60	2,02	1,77	1,53
3. Arbeidsinkomen per volw. arbeidskracht	f. 4230,-	f. 3190,-	f. 3720,-	f. 3820,-
Ter vergelijking: Inkomen per volw. arbeids- kracht in loondienst (Volgens de C.A.O.'s voor 1949/50, incl. Sociale lasten)	f. 3040,-	f. 3010,-	f. 2855,-	f. 2855,-

Tabel 5

Nacalculatie 1950/51

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN VAN DE RUNDVEEHOUDERIJ PER
HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN OVER HET BOEKJAAR
2 Mei 1950 - 1 Mei 1951

Gebieden	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	21	21	26	27
Gem. oppervlakte grasland en voedergewassen	9,15 ha	7,5 ha	5 ha	7,1 ha
1. Arbeidskosten	438,-	460,-	457,-	415,-
2. Veevoeder	288,-	267,-	292,-	266,-
3. Meststoffen	138,-	136,-	137,-	128,-
4. Pacht	83,-	61,-	51,-	58,-
5. Kosten werktuigen	65,-	62,-	46,-	48,-
6. Rente levende inventaris	49,-	47,-	47,-	45,-
7. Ziektebestrijding en dek- gelden	25,-	26,-	25,-	20,-
8. Overige kosten	40,-	47,-	63,-	56,-
Bruto-kosten per ha	1176,-	1106,-	1118,-	1036,-
<u>Aftrekposten</u>				
10. Omzet en aanwas rundvee	267,-	288,-	258,-	242,-
11. Paardekosten voor neven- bedrijven	7,-	28,-	77,-	71,-
12. Stalmest voor marktbaar gewassen	-,-	11,-	19,-	20,-
13. Diverse opbrengsten	18,-	15,-	30,-	28,-
Totaal aftrek	292,-	342,-	384,-	361,-
Netto-kosten per ha	884,-	764,-	734,-	675,-
14. Melkproductie per ha	4779 kg	4153 kg	4088 kg	3860 kg
15. Aantal melkkoelen per ha	1,21	1,14	1,08	1,02
16. Melkproductie per koe	3950 kg	3643 kg	3785 kg	3784 kg
17. Gemiddeld vetgehalte	3,97%	3,65%	3,59%	3,67%
18. Melkvetproductie per ha	189,7kg	151,6kg	146,8kg	141,7kg
19. Kostprijs per 100 kg melk	f. 18,50	f. 18,40	f. 18,-	f. 17,50
20. Kostprijs per 3,5 kg melkvet	" 16,30	" 17,60	" 17,50	" 16,70
21. Opbrengstprijis per 100 kg melk	" 20,80	" 18,10	" 18,30	" 18,60
22. Opbrengstprijis per 3,5 kg melkvet	" 18,30	" 17,40	" 17,80	" 17,70

Tabel 6

Nacalculatie 1949/50

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN VAN DE RUNDVEEHOUDERIJ PER
HA GRASLAND EN VOEDERGEWASSEN OVER HET BOEKJAAR
1 Mei 1949 - 1 Mei 1950

Gebieden	Friesland De Wouden	O.Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Aantal bedrijven	19	20	32	28
Gem. oppervlakte grasland en voedergewassen	8,0 ha	7,3 ha	5,3 ha	6,9 ha
1.Arbeidskosten	404,-	400,-	421,-	375,-
2.Veevoeder	226,-	210,-	302,-	274,-
3.Meststoffen	102,-	103,-	110,-	98,-
4.Pacht	72,-	56,-	53,-	55,-
5.Werktuigkosten	60,-	53,-	43,-	44,-
6.Ziektebestrijding en dekgelden	18,-	23,-	22,-	20,-
7.Rente levende inventaris	38,-	37,-	41,-	36,-
8.Overige kosten	42,-	44,-	54,-	50,-
Bruto-kosten per ha	962,-	926,-	1046,-	952,-
<u>Aftrekposten</u>				
10.Omzet en aanwas rundvee	234,-	201,-	206,-	190,-
11.Paardekosten voor neven- bedrijven	7,-	29,-	57,-	59,-
12.Stalmest voor marktbaar gewassen	-,-	12,-	22,-	23,-
13.Diverse opbrengsten	26,-	14,-	22,-	38,-
Totaal aftrek	267,-	256,-	307,-	310,-
Netto-kosten per ha	695,-	670,-	739,-	642,-
14.Melkproductie per ha	4280 kg	3773 kg	4167 kg	3691 kg
15.Aantal melkkoeien per ha	1,07	1,07	1,13	0,98
16.Melkproductie per koe	4000 kg	3526 kg	3688 kg	3766 kg
17.Gemiddeld vetgehalte	3,88%	3,64%	3,55%	3,59%
18.Melkvetproductie per ha	166,1kg	137,3kg	147,9kg	132,5kg
19.Kostprijs per 100 kg melk	f. 16,20	f. 17,80	f. 17,70	f. 17,40
20.Kostprijs per 3,5 kg melkvet	" 14,60	" 17,10	" 17,50	" 17,00
21.Opbrengstprijis per 100 kg melk	" 22,50	" 19,40	" 19,00	" 19,30
22.Opbrengstprijis per 3,5 kg melkvet	" 20,30	" 18,70	" 18,70	" 18,80

Bijlage II

DE KOSTPRIJS VAN MELK

TOELICHTING OP DE BEREKENING VAN DE KOSTPRIJS VAN MELK OVER HET
BOEKJAAR 1 MEI 1950 - 1 MEI 1951 (NACALCULATIE) EN DE
BEREKENING VAN DE WAARSCHIJNLIJKE KOSTPRIJS VOOR
HET JAAR 1951/52 (VOORCALCULATIE)

In tabel 5 wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van de kosten en de opbrengsten per ha grasland en voedergewassen en de berekende kostprijzen van melk over het boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951.

In tabel 6 zijn de vergelijkbare cijfers opgenomen over het voorafgaande boekjaar 1 Mei 1949 - 1 Mei 1950.

1. Arbeidskosten

In de berekening voor het jaar 1950/51 werd de aan de hand van de vastgestelde arbeidsnormen berekende arbeidsbehoefte in manuren, gewaardeerd tegen de voor dit jaar in de C.A.O.'s vastgestelde arbeidslonen. Hierbij werd het loon van de vaste arbeider-veeverzorger als basis voor de waardering aangenomen. Deze beloning was voor het boekjaar 1950/51 als volgt:

	Jaarloon	Aantal werkuren	Loon per uur
Friesland	f. 2750,-	3240	84,9 ct 78 1.02
Overijssel	" 2730,-	3200	85,3 " 1.02
Oost Noordbrabant	" 2600,-	3200	81,3 " 0.98

Over het berekende loonbedrag werd 20% sociale lasten in rekening gebracht.

De normen, welke voor de berekening van de arbeidsbehoefte zijn gebruikt, zijn ontleend aan de vorige rapporten No 132 en No 147. Deze arbeidsnormen zijn in het algemeen scherp gesteld. In dit verband is het voor de beoordeling van de gehanteerde normen van belang een inzicht te hebben omtrent de verhouding van de werkelijke arbeidskosten per gemiddeld bedrijf en de volgens de gestelde arbeidsnormen berekende kosten. Een daartoe ingesteld onderzoek wees uit, dat de werkelijke arbeidskosten (berekend uit de aangewende hoeveelheid arbeid enerzijds en de in de C.A.O.'s vastgestelde lonen anderzijds) per gemiddeld bedrijf 15 % boven de volgens de hier gehanteerde normen berekende arbeidskosten liggen. Met andere woorden, de arbeidskosten in de kostprijsberekeningen zijn berekend op basis van een gemiddeld noodzakelijke hoeveelheid arbeid, welke 15% beneden de werkelijk aangewende hoeveelheid ligt. Een en ander geeft duidelijk aan, dat de normen inderdaad scherp zijn gesteld.

De gehanteerde arbeidsnormen voor het bepalen van de directe arbeidsbehoefte zijn als volgt:

1. Verzorging rundvee (incl. jongvee): 250 m.u. per koe
Melken, voeren en verdere verzorging.
2. Bemesting en verzorging grasland:
 - a. Friesland, de Wouden 60 m.u. per ha
 - b. Overijssel 50 m.u. " "
 - c. Oost Noordbrabant 45 m.u. " "
3. Ruwvoederwinning van het grasland:
 - a. Hooiwinning 80 m.u. " "
 - b. Inkuilen 75 m.u. " "

4. Voederbieten (incl. transport en kuilen)	725 m.u. per ha
5. Stoppelknollen	160 m.u. " "
6. Stoppelwortelen	350 m.u. " "
7. Spurrie, snijrogge als nagewassen	80 m.u. " "
8. Verzorging werkpaard:	
a. Friesland, de Wouden	100 m.u. " "
b. Overijssel en Noordbrabant	170 m.u. " "

Voor het jaar 1951/52 werden de arbeidskosten omgerekend tot het voor dit jaar geldende loonpeil waarvan hieronder een opgave volgt:

	Jaarloon ¹⁾	Aantal werkuren	Loon per uur
Friesland	f. 2980,-	3240	92 ct
Overijssel	" 2950,-	3200	92,2 "
Oost Noordbrabant	" 2810,-	3200	87,8 "

Over het nieuwe loonbedrag werden 19,4% sociale lasten onder de kosten opgenomen volgens onderstaande specificatie:

1. Ziekteverzekering	2 %
2. Ziekenfondsenbesluit	1,8%
3. Ongevallenverzekering	1,8%
4. Invaliditeits- en ouderdomsverzekering	1,1%
5. Vereveningsheffing	4,5%
6. Kinderbijslagwet	6 %
7. Bedrijfspensioenfonds	2,2%
Totaal	19,4%

In de gebieden Overijssel en Oost Noordbrabant werd het aantal benodigde werkuren per ha grasland en voedergewassen met 5 m.u. verhoogd in verband met de aangenomen stijging van de melkveebezetting met 0,02 melkkoe per ha (zie onder punt 14 t/m 17).

2. Veevoederkosten

Deze post heeft betrekking op het veevoeder, dat, naast datgene wat beschikbaar is gekomen uit de ter beschikking staande oppervlakte grasland en voedergewassen, vervoerd is aan de rundveestapel en de paarden.

Deze kosten zijn volledig aan de bedrijfsboekhoudingen ontleend. Zij omvatten respectievelijk de betaalde kosten voor de aankoop van voer en de gewaardeerde kosten voor vervoerde marktware producten. De analyse van de veevoederkosten per ha grasland en voedergewassen is als volgt:

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O. Noord- brabant 7-10 ha	O. Noord- brabant 10-15 ha
1. Kraachtvoeder				
a. Aangekocht	136,-	120,-	70,-	69,-
b. Rogge uit eigen bedrijf	6,-	23,-	24,-	23,-
c. Haver " " "	7,-	32,-	63,-	61,-
d. Diversen	-	1,-	8,-	8,-
2. Ruwvoer:				
e. Aangekocht	29,-	3,-	7,-	4,-
f. Aardappelen uit eigen bedrijf	30,-	12,-	11,-	14,-
g. Graanstro	4,-	11,-	30,-	26,-
h. Diversen	-	-	3,-	4,-
3. Melkproducten				
i. Volle melk	36,-	36,-	61,-	41,-
j. Onder-, karnemelk en wei	26,-	23,-	11,-	11,-
4. Weidegeld	14,-	6,-	4,-	6,-
Totaal veevoederkosten per ha	288,-	267,-	292,-	266,-
Waarvan vervoerd aan paarden	5,-	31,-	53,-	46,-

1) Inclusief 1 week vacanti toeslag.

De marktware akkerbouwproducten, afkomstig van het eigen bedrijf, zijn gewaardeerd tegen de volgende prijzen:

Rogge	f. 27,75	per 100 kg
Haver	" 28,75	" " "
Aardappelen	" 4,50	" " "
Graanstro	20,-	" 1000 kg

Het aangekochte krachtvoer blijkt voor 95% te bestaan uit rundveekoek en -meel en voor 5% uit graan, grasmeel, lucernemeel en peulvruchten. Gemiddeld werden de volgende prijzen betaald voor al het aangekochte krachtvoer.

Friesland, de Wouden	f. 32,40	per 100 kg	} gemiddeld f. 30,80
Overijssel	" 31,80	" " "	
O.Noordbrabant 7-10 ha	" 29,25	" " "	
O.Noordbrabant 10-15 ha	" 29,70	" " "	

Naar de hoeveelheden en de waardering van de vervoederde volle melk volgen hieronder de gegevens.

	Kosten per ha grasland en voedergew.	Vervoeder- de kg per ha	Waardering per 100 kg
Friesland, de Wouden	f. 36,-	168 kg	f. 21,70
Overijssel	" 36,-	198 "	18,20
O.Noordbrabant 7-10 ha	" 61,-	331 "	18,40
O.Noordbrabant 10-15 ha	" 41,-	219 "	18,70

Bij de berekeningen voor het jaar 1951/52 is rekening gehouden met de volgende wijzigingen, t.o.v. het jaar 1950/51.

a. De kosten van krachtvoer. Evenals bij varkens en kippen dient het krachtvoer - zowel het bonvoer als het bonvrije voer - ingerekend te worden op basis van de officiële A.V.A.-prijzen. Uit de hoeveelheid aangekocht krachtvoer blijkt dat in het afgelopen jaar aanzienlijke hoeveelheden krachtvoer uit de vrije sector zijn aangekocht, evenwel tegen prijzen welke gemiddeld niet, of nauwelijks boven het officiële prijsniveau van bonvoerders lagen. De bevoorradings van de mengvoederindustrie geschiedde t.a.v. rundveevoeder op basis van de eiwitrijke samenstelling. In de praktijk blijkt echter dat op grote schaal eiwitarme en matig eiwitrijke koeken zijn geleverd, waarin binnenlandse grondstoffen en vrije importvoerders werden verwerkt. In vele gevallen werd op de bonnen zodoende 200% matig eiwitrijk voeder afgeleverd. Op grond hiervan werd voor 1951/52 ervan uitgegaan dat de gemiddelde samenstelling van al het aangekochte krachtvoer het meest overeen kwam met matig eiwitrijk rundveemeel. De prijs hiervan voor 1951/52 kan berekend worden op f.39,20, op basis van C.L.O. samenstellingen en A.V.A.-prijzen. De verlaging van de subsidie bij import is in deze prijs verdisconteerd.

Daar de gemiddeld betaalde prijs voor het krachtvoer in 1950/51 f.30,80 bedroeg, is de post krachtvoer voor 1951/52 met 27% verhoogd.

b. Aangekocht ruwvoer. Voor de aangekochte ruwvoerders is rekening gehouden met een prijsstijging van 20% t.o.v. 1950/51.

c. Marktware producten uit eigen bedrijf. In de berekeningen voor het jaar 1951/52 zijn de marktware akkerbouwproducten, afkomstig uit eigen bedrijf, gewaardeerd tegen de volgende prijzen:

Rogge	f. 29,25	per 100 kg
Haver	" 27,25	" " "
Aardappelen	" 5,50	" " "
Graanstro	" 25,-	" 1000 kg

Voor de voedergranen zijn de prijzen ontleend aan de zgn. A.V.A.-prijzen. Een prijs van f.5,50 voor voederaardappelen komt overeen met de voederwaarde van de aardappelen in vergelijking met eerder genoemde graanprijzen. De waardering van het graanstro werd op grond van het verloop van de stroprijzen met f.5,- per 1000 kg verhoogd tot f.25,- per ton. Deze prijs, welke alleen als interne verrekenprijs wordt gebruikt is gebaseerd op normale marktverhoudingen. Indien in een bepaald jaar de prijzen hoog uitlopen zal dit, ook op het gemengde bedrijf aanleiding geven tot een beperking van het verbruik. Thans is niet met verkoop van stro gerekend.

d. Prijswijziging volle melk. In de voorcalculatie werd de vervoederde volle melk gewaardeerd tegen kostprijs. De kosten worden voor het jaar 1951/52 dan als volgt:

	Prijs per 100 kg	Vervoe- derd in kg p/ha	Kosten per ha
Friesland, de Wouden	f.20,60	168 kg	f.35,-
Overijssel	" 20,-	198 "	" 40,-
Oost Noordbrabant 7-10 ha	" 19,50	331 "	" 65,-
Oost Noordbrabant 10-15 ha	" 19,-	219 "	" 42,-

e. Prijsstijging onder- en karnemelk. Gedurende het boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951 was de terugleveringsprijs van onder- en karnemelk vastgesteld op f.4,50 per 100 kg. Thans gelden voor dit artikel geen prijsvoorschriften meer. De huidige prijzen wisselen en naar de periode van teruglevering en naar het percentage van de afgeleverde melk, dat de boer terugontvangt. In de voorcalculatie voor het jaar 1951/52 werd de onder- en karnemelk gewaardeerd tegen een prijs van f.5,50 per 100 kg, hetgeen de voederwaarde van deze producten aangeeft in vergelijking met de huidige prijzen van dierlijke eiwitten. T.o.v. het basisjaar 1950/51 betekent dit een stijging van 22%. Voor de vervoederde wei, welke alleen in De Wouden van belang is, werd gezien de substitutiemogelijkheden dezelfde stijging aangehouden. De voor het jaar 1951/52 berekende veevoederkosten zijn in de volgende tabel samengevat.

Voorcalculatie 1951/52

	Friesland De Wouden	Overij- sel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
1. Krachtvoeder				
a. Aangekocht krachtvoeder	170,-	152,-	89,-	88,-
b. Rogge uit eigen bedrijf	6,-	24,-	25,-	24,-
c. Haver uit eigen bedrijf	7,-	30,-	60,-	58,-
d. Diversen	-	1,-	8,-	8,-
2. Ruwvoer				
e. Aangekocht ruwvoer	35,-	4,-	8,-	5,-
f. Aardappelen uit eigen bedrijf	33,-	13,-	12,-	16,-
g. Graanstro uit eigen bedrijf	5,-	14,-	38,-	33,-
h. Diversen	-	-	3,-	4,-
3. Melkproducten				
i. Vervoederde volle melk	35,-	40,-	65,-	42,-
j. Onder- en karnemelk en wei	32,-	28,-	13,-	13,-
4. Weidegeld	14,-	6,-	4,-	6,-
Totaal veevoederkosten per ha	337,-	312,-	325,-	297,-

3. Meststoffen

Volgens de bedrijfsboekhouding over het boekjaar 1 Mei 1950 - 1 Mei 1951 werd de volgende bemesting in de vorm van kunstmest resp. per ha grasland en bouwland angewend. In deze tabel zijn tevens aangegeven de betaalde prijzen per kg zuivere meststof.

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Bemesting van het grasland in kg zuiver				
a. Stikstofmeststoffen	87 kg	68 kg	66 kg	64 kg
b. Fosforzuurmeststoffen	59 "	62 "	69 "	71 "
c. Kalimeststoffen	85 "	83 "	81 "	69 "
d. Diverse kunstmeststoffen (in glds per ha)	-	f.2,-	f.1,-	f.1,-
Prijs per kg zuivere meststof				
a. Stikstof (N)	f.0,86	f.0,86	f.0,86	f.0,85 ⁵
b. Fosforzuur (P ₂ O ₅)	" 0,50	" 0,60	" 0,49	" 0,49
c. Kali (K ₂ O)	" 0,345	" 0,345	" 0,325	" 0,33

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
Bemesting van het bouwland in kg zuiver				
a. Stikstofmeststoffen	70 kg	83 kg	66 kg	58 kg
b. Fosforzuurmeststoffen	49 "	70 "	76 "	75 "
c. Kalimeststoffen	133 "	101 "	131 "	115 "
d. Diverse kunstmeststoffen in glds per ha	f. 14,-	f. 10,-	f. 4,-	f. 5,-
Prijs per kg zuivere meststof				
a. Stikstof (N)	f. 0,90	f. 0,92 ⁵	f. 0,89 ⁵	f. 0,93
b. Fosforzuur (P ₂ O ₅)	" 0,53	" 0,58	" 0,49	" 0,48
c. Kali (K ₂ O)	" 0,43	" 0,37	" 0,33 ⁵	" 0,34

In de kostprijs van melk zijn opgenomen de kosten van kunst-
meststoffen voor de bemesting van het grasland en de op het bouwland
verbouwde voedergewassen (voederbieten en nagewassen). De bemestings-
kosten van het grasland zijn direct aan de boekhouding ontleend.
De kosten, welke ten laste van de verbouwde voedergewassen komen
zijn als volgt berekend:

- a. Stikstofbemesting. Aan de hand van de volgende bemestingsnormen:
Voederbieten	100 kg zuivere N per ha
Stoppelknollen	30 " " " "
Stoppelwortelen	20 " " " "
Spurrie, snijrogge, e.d.	10 " " " "
- b. Fosforzuur en kalimeststoffen.

De werkelijk op het bouwland uitgestrooide fosfaat- en kali-
meststoffen zijn aan de hand van onttrekkingsnormen per gewas
verdeeld over de op het bouwland verbouwde gewassen. De volgende
onttrekkingsnormen zijn hierbij als verdelingsleutel gebruikt.

	Onttrekkingsnormen	
	P ₂ O ₅	K ₂ O
1. Rogge	100	100
2. Haver	110	140
3. Aardappelen	150	230
4. Diverse hoofdgewassen	100	100
5. Voederbieten	200	350
6. Stoppelknollen	100	130
7. Stoppelwortelen	90	140
8. Spurrie, snijrogge, e.d.	100	100

De op deze wijze aan de voedergewassen toegerekende kosten
van fosforzuur- en kalimeststoffen zijn opgenomen in de kostprijs
van melk.

- c. Diverse kunstmeststoffen. Dit betreft vooral de kosten van kalk
en koperhoudende meststoffen. Deze kosten zijn naar oppervlakte
over de bouwlandgewassen verdeeld. De nagewassen zijn voor 1/3
van de werkelijke oppervlakte in deze verdeling betrokken. De
hierbij aan de voedergewassen toegerekende kosten zijn opgenomen
in de kostprijs van melk.

Hierna volgt een overzicht van de uiteindelijke kosten per ha
grasland en voedergewassen en de kg zuivere meststof, waarop de
kosten betrekking hebben.

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijsel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
<u>Kosten per ha grasland en voe- dergewassen</u>				
1. Stikstofmeststoffen	75,-	61,-	60,-	57,-
2. Fosforzuurmeststoffen	30,-	40,-	38,-	39,-
3. Kalimeststoffen	31,-	32,-	37,-	31,-
4. Diverse kunstmeststoffen	1,-	3,-	2,-	1,-
Totaal per ha	137,-	136,-	137,-	128,-
<u>Bemesting in kg zuiver per ha</u>				
1. Stikstof (N)	87 kg	70 kg	69 kg	67 kg
2. Fosforzuur (P ₂ O ₅)	59 "	66 "	79 "	80 "
3. Kali (K ₂ O)	89 "	90 "	109 "	93 "

In de berekening voor het jaar 1951/52 is rekening gehouden met de volgende wijzigingen t.o.v. het jaar 1950/51.

- Bij de kosten van de stikstofbemesting is rekening gehouden met een stijging van de prijzen van de stikstofmeststoffen van 14% t.o.v. het jaar 1950/51.
- De kosten van de fosforzuurbemesting worden beïnvloed door een stijging van de prijzen van superfosfaat van 48 ct tot 78 ct per kg zuiver, terwijl thomasslakkenmeel van 65 ct tot 74 ct per kg zuiver in prijs zal stijgen.
In de berekening voor het jaar 1951/52 werden de kosten van fosforzuurbemesting berekend tegen een prijs van 76 ct per kg zuivere meststof.
- Voor kalimeststoffen is rekening gehouden met een prijsverlaging van 5%.

De voor het jaar 1951/52 berekende bemestingskosten per ha grasland en voedergewassen zijn hieronder samengevat.

Voorcalculatie 1951/52

	Friesland De Wouden	Over- ijsel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
<u>Kosten per ha grasland en voe- dergewassen</u>				
1. Stikstofmeststoffen	86,-	70,-	68,-	65,-
2. Fosforzuurmeststoffen	45,-	50,-	60,-	61,-
3. Kalimeststoffen	29,-	30,-	35,-	29,-
4. Diverse kunstmeststoffen	1,-	3,-	2,-	1,-
Totaal kosten per ha	161,-	153,-	165,-	156,-

4. Pacht

Deze post heeft voorzover het pachtbedrijven betreft op de werkelijk betaalde pachtsom en voorzover het eigenaarsbedrijven betreft op de pachtwaarde van de bedrijven in vergelijking met overeenkomstige pachtbedrijven betrekking. De huurwaarde van de woning werd in beide gevallen van de totale pachtsom afgetrokken. Aangezien de kosten van huisvesting van varkens en kippen in de pachtsom zijn begrepen, werd de gemiddelde pachtsom per ha cultuurgrond met de volgende normen per gemiddeld aanwezig dier verlaagd.

- Kippen f. 50,- per 100 hennen per jaar
 Zeugen " 10,- per zeug per jaar
 Mestvarkens " 2,50 per varken per jaar

Hierbij zij opgemerkt, dat deze bedragen niet berekend zijn op basis van de vervangingswaarde van de benodigde hokruimte, maar het normale aandeel vormen, dat deze dieren hebben in de totale pachtsom per gemiddeld bedrijf.

Hieronder volgt een overzicht van de verdeling van de pachtsom.

	Bruto pacht per ha cultuurgrond	Aftrek voor var- kens en kippen	Netto pacht per ha cultuurgrond
Friesland,			
De Wouden	87,-	4,-	83,-
Overijssel	72,-	11,-	61,-
O.Noordbrabant			
7-10 ha	63,-	12,-	51,-
O.Noordbrabant			
10-15 ha	66,-	8,-	58,-

De aan de grond toegerekende pachtkosten zijn naar oppervlakte over het grasland en het bouwland verdeeld. Van de aan het bouwland toegerekende kosten werd voor de met nagewassen betaalde oppervlakte $\frac{1}{3}$ van het pachtbedrag aan het nagewas en $\frac{2}{3}$ aan het daaraan voorafgaande hoofdgewas toegerekend. Aangezien de oppervlakte nagewassen ook voor $\frac{1}{3}$ van de werkelijke oppervlakte is meegeteld bij de berekening van het aantal ha grasland en voedergrassen, is het ingecalculeerde pachtbedrag voor de kostprijsberekening van melk gelijk aan de gemiddelde netto pachtsom per ha cultuurgrond. In de berekening voor het jaar 1951/52 is de pacht uit het boekjaar 1950/51 ongewijzigd overgenomen.

5. Kosten werktuigen

Deze post omvat de kosten van afschrijving, rente en onderhoud van werktuigen en de aanschaffingskosten van gereedschappen. Afschrijving en rente werden berekend op basis van de vervangingswaarde der werktuigen. Op de vervangingswaarde werd in het algemeen 5% afgeschreven, alleen voor het apparaat voor de elektrische weide-afrastering gold een percentage van 20%.

De rente is berekend op basis van 4% over 60% van de vervangingswaarde.

De totale kosten per gemiddeld bedrijf zijn, na aftrek van een normbedrag voor varkens en kippen, naar oppervlakte verdeeld over bouwland en grasland. Voor varkens en kippen zijn de volgende bedragen in mindering gebracht.

kippen	f. 60,-	per 100 hennen per jaar
zeugen	" 3,-	per zeug per jaar
mestvarkens	" 2,-	per varken per jaar

In de berekening voor het jaar 1951/52 zijn de kosten voor afschrijving met 8% verhoogd. Volgens de Statistiek van de prijzen van landbouw-werktuigen, welke wordt verzorgd door het L.E.I., vertonen de prijzen van de werktuigen in gebruik op weidebedrijven en gemengde zandbedrijven nl. een stijging t.o.v. het jaar 1950 van gemiddeld 8%.

Daar het rentepercentage van 4 op $4\frac{1}{2}$ is gebracht, werd het bedrag voor rente met $21\frac{1}{2}\%$ verhoogd, nl. 1.08×1.125 .

Aangezien ook de lonen sinds het jaar 1950/51 met 8% verhoogd zijn werd een stijging van 8% aangehouden voor de onderhoudskosten van de werktuigen.

6. Rente levende inventaris

Voor het boekjaar 1950/51 werd 4% rente over de gemiddelde waarde van de veestapel berekend. De gemiddelde waarde is vastgesteld aan de hand van onderstaande normen per dier.

	Kwaliteitsklasse		
	I	II	III
<u>Kalveren voor opfok:</u>			
beneden 2 maanden	f. 90,-	f. 80,-	f. 70,-
2-4 maanden	" 140,-	" 125,-	" 110,-
4-6 "	" 200,-	" 175,-	" 150,-
6-9 "	" 275,-	" 250,-	" 225,-
9-12 "	" 350,-	" 325,-	" 300,-
<u>Pinken:</u>			
12-15 "	" 410,-	" 375,-	" 340,-
15-18 "	" 485,-	" 450,-	" 415,-
boven 18 maanden, drachtig	" 590,-	" 550,-	" 510,-
+ 2 jr, hoogdrachtig	" 700,-	" 650,-	" 600,-
boven 18 maanden, gust	" 535,-	" 500,-	" 465,-
<u>Melk- en kalfkoeien:</u>			
1 x gekalfd	" 750,-	" 700,-	" 650,-
2 x gekalfd en ouder	" 875,-	" 825,-	" 775,-
<u>Stieren en mestvee:</u> verkoopwaarde			

Elk bedrijf is op grond van de gemiddelde kwaliteit van de vee-stapel ingedeeld in één van de drie genoemde kwaliteitsklassen. In de berekening voor het jaar 1951/52 is de post rente levende inventaris verhoogd met 15% in verband met een waarschijnlijke stijging van de vee-prijzen. Vervolgens nog eens met 12,5% in verband met de verhoging van het rentepercentage. Hiervoor zij verwezen naar punt 10:Omzet en aanwas rundvee.

7. Ziektebestrijding en dekgelden

Deze kosten zijn voor het boekjaar 1950/51 direct aan de be-drijfsboekhoudingen ontleend. In de berekening voor het jaar 1951/52 zijn deze kosten, aangezien geen wijziging in de tarieven wordt ver-wacht, ongewijzigd overgenomen.

8. Overige kosten

In deze post zijn verschillende kostenbestanddelen samengevat. Deze post kan als volgt worden geanalyseerd.

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijsel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
1.Zaai-zaad voedergrassen	4,-	14,-	22,-	17,-
2.Betaalde kosten paarden	14,-	12,-	22,-	19,-
3.Onderhoud gebouwen voor rekoning pachter	8,-	6,-	4,-	4,-
4.Diverse kosten	15,-	15,-	15,-	15,-
Totaal per ha	41,-	47,-	63,-	55,-

Het bedrag voor diverse kosten is een geschat bedrag voor ver-schillende kleine kostenbestanddelen, welke niet afzonderlijk uit de boekhouding konden worden afgesplitst.

In de berekening voor het jaar 1951/52 werd de post overige kosten ongewijzigd overgenomen uit de nacalculatie over het jaar 1950/51.

9. Heffingen op de afgeleverde melk

Voor de subsidiëring van de melkcontrôle- en gezondheidsdiensten en voor de Stichting voor de Landbouw wordt gezamenlijk op de opbrengst van de melk een heffing ingehouden van 11,5 ct per 100 kg. afgeleverde melk. Voor 1951/52 is bovendien een administratieve heffing van f.0,04 per 100 kg onder de kosten opgenomen. Aangezien deze heffingen het karakter dragen van een indirecte betaling voor aan het bedrijf verleende diensten zijn de hieraan verbonden kosten in de kostprijsberekening van melk opgenomen. De heffing ten behoeve van het Zuivelfonds is niet onder de kosten opgenomen. Deze heffing draagt nl. een ander karakter. Hieruit worden bepaalde toeslagen verleend, welke in de opbrengstprijis van melk tot uiting komen. De heffing ad f.0,25 per 100 kg melk voor de t.b.c.-bestrijding (het "boerenkwartje") is evenmin onder de kosten opgenomen. Hiertegenover is bij de raming van de post omzet en aanwas geen rekening gehouden met te verwachten slachtpremies.

Voor de berekening van de heffingskosten per ha is aangenomen, dat gemiddeld 10% van de geproduceerde melk op het bedrijf achterblijft voor de opfok van kalveren en privéverbruik.

10. Omzet en aanwas rundvee

Deze aftrekpost heeft betrekking op de winst op de rundveestapel ontstaan door omzet (verkoopen minus aankopen) en door aanwas (eindwaarde minus beginwaarde van de veestapel). De analyse van deze post, welke volledig aan de boekhoudingen over het jaar 1950/51 is ontleend, is als volgt:

	Friesland De Wouden	Over- ijsel	O.Noord- brabant 7 - 10ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
a.Verkoop rundvee	275,-	259,-	297,-	245,-
b.Aankoop rundvee	65,-	86,-	111,-	74,-
Saldo omzet (a-b)	210,-	173,-	186,-	171,-
c.Uitbreiding rundveestapel	84,-	120,-	106,-	81,-
d.Inkrimping rundveestapel	27,-	5,-	34,-	10,-
Saldo aanwas (c-d)	57,-	115,-	72,-	71,-
Totaal omzet en aanwas rundvee per ha grasland en voedergew.	267,-	288,-	258,-	242,-

In de berekening voor het jaar 1951/52 is rekening gehouden met een waarschijnlijk stijging van de prijzen van slachtvee en gebruiksvvee van 15% t.o.v. het boekjaar 1950/51. Voor een uitvoerige motivering van deze prijsverhoging zij verwezen naar rapport 158 betreffende de kostprijs van melk voor het jaar 1951/52 in de weidegebieden.

11. Paardekosten voor nevenbedrijven

De gemaakte kosten voor de paarden zijn volledig in de kosten van de rundveehouderij opgenomen. De werkpaarden verlenen echter ook hun diensten aan de marktbaar sector van het bouwland. Een gedeelte van de paardekosten moet dus ten laste van het met marktbaar gewassen beteelde bouwland worden gebracht. Dit gedeelte van de paardekosten is opgenomen in de post paardekosten voor nevenbedrijven. Het bedrag is bepaald aan de hand van het volgende aantal paarde-uren per ha: Granen 110 p.u. per ha

Aardappelen 135 " " "

Diverse gewassen 120 " " "

Het volgens deze normen berekende aantal paarde-uren werd gewaardeerd tegen de volgende kosten per uur

Friesland, de Wouden f. 0,60 per uur

Overijssel " 0,75 " "

Oost Noordbrabant " 0,85 " "

Deze waardering is gebaseerd op de volgende globale kostenberekening per werkpaard.

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijsel	O.Noord- brabant 7-10 ha	O.Noord- brabant 10-15 ha
1.Arbeidskosten voor verzorging	107,-	183,-	174,-	174,-
2.Krachtvoer en stro	39,-	203,-	287,-	337,-
3.Kosten grasland en voeder- gewassen (incl. eigen gewon- nen ruwvoeder)	350,-	300,-	250,-	250,-
5.Diverse kosten	124,-	90,-	111,-	140,-
Totale kosten per werkpaard	620,-	774,-	822,-	901,-

Het aantal werkuren per paard per jaar varieert volgens arbeidsnotitiegegevens gemiddeld van 900 - 1100 werkuren per jaar, afhankelijk van de grootte en de inrichting van het bedrijf. In de voorcalculatie voor het jaar 1951/52 werden de berekende bedragen ongewijzigd overgenomen uit de nacalculatie over het jaar 1950/51.

12. Stalmest voor marktware gewassen

Een gedeelte van de stalmestproductie wordt op de gemengde bedrijven voor het bouwland gebruikt. Uit daartoe verzamelde gegevens blijkt, dat de procentuele verdeling van de beschikbare stalmest en gier over bouwland en grasland gemiddeld als volgt is:

	Bouwland	Grasland
Friesland, de Wouden	20%	80%
Overijssel	60%	40%
Oost Noordbrabant	80%	20%

Voor het boekjaar 1950/51 is de waarde van de mestproductie per gemiddeld bedrijf berekend volgens onderstaande normbedragen per gemiddeld aanwezig dier.

Melk- en kalfkoeien	f. 30,-	per jaar
Jongvee en paarden	" 10,-	" "
Zeugen	" 18,-	" "
Mestvarkens	" 11,-	" "

Van de volgens deze normen berekende waarde van de beschikbaar gekomen stalmest, werd een met het verbruik overeenkomend percentage aan het bouwland toegerekend. Het aan het bouwland toegerekende bedrag is vervolgens naar oppervlakte over de verbouwde gewassen verdeeld. De nagewassen zijn in deze verdeling voor 1/3 van hun werkelijke oppervlakte betrokken.

Van de totale waarde van de door rundvee en paarden geproduceerde stalmest werd het aan grasland en voedergrassen toegerekende aandeel in de totale waarde van de mestproductie afgetrokken. Het resterende bedrag geeft aan de waarde van de mest waarmee de productie in de rundveehouderijsector het verbruik in deze sector overtreft. Dit bedrag is opgenomen als aftrekpost bij de kostprijs van melk.

Voor de Friese Wouden, waar het aandeel van het grasland+voedergrassen in de totale waarde van de mestproductie groter is dan de productie van het rundvee werd het bedrag van f. 1,- per ha als kosten stalmest opgenomen bij de post meststoffen. De berekening van de waarde van de mestproductie en de verdeling daarvan over het boekjaar 1950/51 is hieronder in een tabel samengevat.

Nacalculatie 1950/51

	Friesland De Wouden	Over- ijssel	O.Noordbrabant	
			7-10 ha	10-15 ha
Melkkoeien à f. 30,- per jaar	333,-	255,-	165,-	216,-
Jongvee à " 10,- " "	74,-	68,-	45,-	60,-
Paarden à " 10,- " "	10,-	10,-	10,-	10,-
Subtotaal rundvee	417,-	333,-	220,-	286,-
Zeugen à f. 18,- per jaar	27,-	49,-	41,-	49,-
Mestvarkens à f. 11,- per jaar	58,-	84,-	105,-	94,-
Totaal per bedrijf	502,-	466,-	366,-	429,-
Toegerekend aan bouwland	100	280,-	293,-	343,-
Toegerekend aan grasland	402	186,-	73,-	86,-
Verdeling over bouwland				
a. Marktbaar gewassen	75,-	217,-	239,-	283,-
b. Voedergewassen	25,-	63,-	54,-	60,-
Waarde mestproductie rundvee + paard	417,-	333,-	220,-	286,-
Aftrek: grasland	402,-	186,-	73,-	86,-
" : voedergewassen	25,-	63,-	54,-	60,-
Verskil	%.10	84,-	.93,-	140,-
Aftrekpost per ha grasland + voedergewassen	% 1	11,-	19,-	20,-
Stalmestkosten per ha bouw- land	83,-	90,-	60,-	54,-

In de berekening voor het jaar 1951/52 zijn de normen voor de waarde van de mestproductie per dier met 25% verhoogd in verband met het gestegen prijsniveau van de kunstmeststoffen. De aan de hand van de voor het jaar 1951/52 geldende prijzen van de kunstmeststoffen berekende waarde van de mestproductie bedraagt dan

Melkkoeien	f. 37,50 per jaar
Jongvee en paarden	" 12,50 " "
Zeugen	" 22,50 " "
Mestvarkens	" 13,75 " "

In verband hiermede is de post stalmest voor marktbaar gewassen bij de kostprijsberekening van melk voor het jaar 1951/52 met 25% verhoogd.

13. Diverse opbrengsten

Deze post is direct aan de boekhouding ontleend en omvat allerlei nevenopbrengsten als verkochte graslandproducten en voedergewassen, ontvangen weidegeld, aanwas jonge paarden en andere kleinere opbrengsten met betrekking tot de rundveehouderijsector. Bovendien is in deze post een berekend bedrag opgenomen als aandeel van zeugen in de kosten van grasland en voedergewassen. Dit aandeel is gesteld op f. 30,- per zeug per jaar. In de voerrecalculatie voor het jaar 1951/52 is deze post ongewijzigd overgenomen uit het boekjaar 1950/51.

14 t/m 17. Melkproductie per ha enz.

De gegevens betreffende de melkproductie, de melkveebezetting en het vetgehalte zijn in de berekening voor het jaar 1950/51 direct aan de bedrijfsboekhoudingen ontleend.

De raming van de melkproductie voor het jaar 1951/52 valt in drie onderdelen uiteen:

1. de melkproductie per koe
2. de melkveebezetting per ha grasland en voedergewassen
3. het vetgehalte van de melk

1. De melkproductie per koe

De melkproductie per koe lag in het boekjaar 1950/51 gemiddeld ongeveer op hetzelfde peil als in het voorafgaande jaar 1949/50. Het jaar 1950/51 is voor de grasgroei op de gemengde zandbedrijven in het algemeen gunstig geweest, waardoor de productie op een bevredigend peil lag. Gezien vanuit dit oogpunt zal in de berekening, welke geldt voor gemiddelde weersomstandigheden, rekening moeten worden gehouden met een relatief lager productiepeil. Daartegenover staat, dat mag worden verwacht, dat de geleidelijk voortgaande veeverbetering een gunstige invloed zal hebben op de melkgift per koe in de zandgebieden. Rekening houdend met deze beide factoren zijn de producties voor het jaar 1951/52 in de verschillende gebieden als volgt geraamd:

<u>Friesland, de Wouden</u>	Melkproductie per koe
Boekjaar 1949/50	4000 kg
" 1950/51	3950 "
Raming 1951/52	3950 "
<u>Overijssel</u>	
O. Overijssel boekjaar 1949/50	3526 "
W. Overijssel " 1949/50	3635 "
O. en W. Overijssel boekj. 1950/51	3643 "
Raming 1951/52	3650 "
<u>Oost Noordbrabant</u>	
Boekjaar 1949/50	3727 "
" 1950/51	3785 "
Raming 1951/52	3800 "

2. De melkveebezetting

Op de in het onderzoek betrokken bedrijven bestaat, blijkens de analyse van de post omzet en aanwas rundvee, een tendenz tot uitbreiding van de veestapel. Uit deze analyse blijkt namelijk, dat de rundveestapel op 1 Mei 1951 relatief groter was als op 1 Mei 1950. Een en ander komt tot uiting in het aanwassaldo. Dit is berekend door de veestapel aan het begin en aan het einde van het jaar te waarderen tegen vaste prijzen. Een positief aanwassaldo wijst dus op een uitbreiding van de rundveestapel in de loop van het jaar. Aan de andere zijde betekent dit ook, dat het aantal stuks rundvee aan het begin van het nieuwe jaar groter is zodat, overige omstandigheden gelijkblijvende, voor het nieuwe jaar de veebezetting een stijging ondergaat. Het aanwassaldo is in de Friese Wouden het laagst, hier was de uitbreiding dus relatief het kleinst; echter was de gemiddelde veebezetting hier reeds hoog in vergelijking met de andere gebieden.

In de berekening voor het jaar 1951/52 werd voor de gebieden Overijssel en Oost Noordbrabant in verband met het bovenstaande een geringe stijging van de melkveebezetting van 2% aangenomen t.o.v. het boekjaar 1950/51. Bij de berekening van de arbeidskosten werd met deze stijging rekening gehouden. Voor de andere kostenbestanddelen is aangenomen, dat deze hierdoor niet zullen worden beïnvloed.

3. Het vetgehalte

In de berekening voor het jaar 1951/52 werd het gemiddelde vetgehalte over het boekjaar 1950/51 aangehouden.

Bijlage III

DE KOSTPRIJS VAN ROGGE, HAVER EN VOEDERAARDAPPELEN

TOELICHTING OP DE BEREKENING VAN DE KOSTPRIJZEN VAN DE VOORNAAMSTE
AKKERBOUWPRODUCTEN OP HET GEMENGDE ZANDBEDRIJF
VOOR HET JAAR 1951/52

Inleiding

Zoals reeds bij de uiteenzetting over de gevolgde methode van kostprijsberekening is opgemerkt, zijn de kostprijzen van de voornaamste akkerbouwproducten - rogge, haver en aardappelen - synthetisch opgebouwd.

Met behulp van technische gegevens, ontleend aan de bedrijfsboekhoudingen over de afgelopen jaren en andere algemeen bekende gegevens, werd de benodigde hoeveelheid per ha voor de verschillende productiemiddelen vastgesteld. Deze hoeveelheden zijn vervolgens op hun geldswaarde omgerekend op basis van het voor de naaste toekomst geldende loon- en prijspeil.

Tegenover de op deze wijze berekende kosten per ha zijn de opbrengsten gesteld, welke onder normale omstandigheden op goed geleide bedrijven kunnen worden verwacht. In de tabellen 7, 8 en 9 wordt een gedetailleerd overzicht gegeven van de kostprijsberekeningen. In het verdere gedeelte van deze bijlage volgt een toelichting op de uitgevoerde berekeningen.

1. Arbeidskosten

De arbeidskosten zijn berekend aan de hand van de benodigde arbeidsuren, welke in de kop van de verschillende tabellen staan aangegeven voor de verschillende werkzaamheden. In rapport No 147 is de vaststelling van deze normen uitvoerig gemotiveerd. Aangezien geen verdere gegevens op dit gebied beschikbaar zijn gekomen is een nadere motivering achterwege gebleven.

In de berekening werd uitgegaan van het gemiddelde uurloon voor de provincies Overijssel en Noordbrabant, nl. (92,2 + 87,8) : 2 = f. 0,90 per uur. Naast het loon werden de sociale lasten ten bedrage van 19,4% van de loonkosten in de berekening opgenomen.

2. Paardekosten

Het aantal benodigde paarde-uren per ha werd gewaardeerd tegen 80 ct per uur. Dit is het gemiddelde van de kosten per paarde-uur voor Overijssel en Noordbrabant. Deze bedragen zijn bij de berekening van de kostprijs van de melk als "Paardekosten voor nevenbedrijven" in rekening gebracht.

3. Werktuigkosten

Deze kosten zijn reeds berekend in bijlage I. Bij de berekening van de kostprijs van melk is uiteengezet op welke wijze de kosten van werktuigen en gereedschappen berekend zijn voor de rundvee- en akkerbouwsector gezamenlijk. Het aan deze beide bedrijfsonderdelen toegerekende bedrag werd naar de ingenomen oppervlakte verdeeld. Bij de berekening werd het gemiddelde aangehouden van de drie groepen van bedrijven in Overijssel en Oost Noordbrabant.

4. Kosten loondorsen en loonsproeien

In de zandstreken wordt veelal gedorst met kleine machines met een capaciteit van ± 750 kg per werkelijk dorsuur. Het tarief voor deze machines inclusief 2 man personeel bedraagt gemiddeld f. 14,- per uur.

Bij de kostprijsberekening van aardappelen werden de kosten van 2 x spuiten tegen phytophthora en coloradokever opgenomen. In de berekende kosten zijn de aankoopkosten van de sproeimiddelen begrepen.

5. Zaaizaad en pootgoed

De kosten van zaaizaad en pootgoed zijn als volgt berekend.

Rogge: 80 kg aangekocht 1ste nabouw à f. 39,25 =	f. 31,40
80 kg uit eigen oogst à f. 30,25 =	" 24,20
160 kg per ha =	f. 55,60
Haver: 35 kg aangekocht 1ste nabouw à f. 37,25 =	f. 13,04
110 kg uit eigen oogst à f. 28,25 =	" 31,08
145 kg per ha =	f. 44,12

Aardappelen: 2000 kg C waardig 35/45 à f. 13,50 per 100 kg = f. 270,-.

Bij de kostenberekening zijn de zaaigranen uit eigen oogst gewaardeerd tegen de normale telersprijs (A.V.A.-prijs) vermeerderd met f. 1,- per 100 kg als kwaliteitstoeslag.

De aangekochte hoeveelheden zijn opgenomen tegen de A.V.A.-prijzen vermeerderd met de normale marge tussen zaaigranen en consumptiegranen.

Aangezien bij de kostenberekening van aardappelen is uitgegaan van voederaardappelen, zijn de pootgoedkosten berekend op basis van C-waardig pootgoed. De aangenomen prijs is het gemiddelde van de normale telersprijs (minimumprijs+20%) voor de rassen Voran en Record, vermeerderd met het halve verschil tussen telersprijs en verbruikersprijs. Deze prijs is verhoogd met een bewaarvergoeding van f. 3,- per 100 kg.

6. Bemesting

De bemestingskosten zijn op de navolgende wijze berekend voor de verschillende meststoffen.

a. Stikstofmestmest.

Deze kosten zijn berekend aan de hand van de volgende giften per ha gewas: rogge: 45 kg zuiver per ha
haver: 45 " " " "
aardappelen: 75 " " " "

De prijs per kg zuivere meststof voor het jaar 1951/52 werd gevonden door de gemiddelde prijs voor op het bouwland aangewende stikstofmeststoffen uit het boekjaar 1950/51 te verhogen met 14% als zijnde de gemiddelde prijsstijging t.o.v. genoemd jaar.

b. Fosforzuur- en kalimeststoffen.

Deze kosten zijn berekend door de over het boekjaar 1950/51 aan de gewassen toegerekende kg zuivere meststoffen te waarderen tegen de voor het jaar 1951/52 verwachte prijzen. De wijze van toerekenen, welke geschiedde aan de hand van onttrekkingsnormen, is toegelicht in bijlage I.

De aan de gewassen rogge, haver en aardappelen toegerekende kg zuivere meststof bedroegen voor de verschillende gebieden:

Fosforzuurmeststoffen	Rogge	Haver	Aardappelen
Overijssel	40 kg	44 kg	60 kg
O. Noordbrabant 7-10 ha	48 "	53 "	71 "
O. Noordbrabant 10-15 ha	48 "	53 "	71 "
Gemiddeld	45 kg	50 kg	67 kg
Kalimeststoffen			
Overijssel	45 kg	63 kg	104 kg
O. Noordbrabant 7-10 ha	65 "	91 "	150 "
O. Noordbrabant 10-15 ha	59 "	82 "	136 "
Gemiddeld	56 kg	79 kg	130 kg

c. Diverse kunstmeststoffen.

Deze zijn in de berekening opgenomen tegen hetzelfde kostenbedrag als over het boekjaar 1950/51 volgens de boekhoudgegevens.

d. Stalmest.

Bij de kostprijsberekening van melk werd de verdeling van de waarde van de geproduceerde stalmest uiteengezet. De waarde van de aan het bouwland toegerekende stalmestgift is naar oppervlakte over de daarop verbouwde gewassen verdeeld, waarbij de nagewassen voor $\frac{1}{3}$ van de werkelijke oppervlakte zijn meegeteld. De op deze wijze berekende gemiddelde stalmestkosten bedroegen voor het jaar 1950/51 in de verschillende gebieden:

Overijssel	f. 90,-	per ha bouwland
Oost Noordbrabant 7-10 ha	" 60,-	" " "
Oost Noordbrabant 10-15 ha	" 54,-	" " "

Gemiddeld f. 68,- per ha bouwland

In de berekeningen voor het jaar 1951/52 is deze post zowel bij de kostprijsberekening van melk (als aftrekpost) als bij de berekening van de kostprijzen van de akkerbouwproducten met 25% verhoogd. De stalmestkosten worden dus $1,25 \times f. 68,- = f. 85,-$ per ha bouwland.

7. Pacht

Als pacht is het bedrag ingecalculeerd dat verkregen wordt door van de bruto pachtsom van het bedrijf een normbedrag als aandeel van de varkenshouderij en de pluimveehouderij af te trekken. Het resterende bedrag is vervolgens verdeeld over het grasland en het bouwland. Bij de oppervlakte bouwland beteeld met nagewassen werd $\frac{2}{3}$ van de pachtsom toegerekend aan het hoofdgewas en $\frac{1}{3}$ aan het nagewas.

Bij de kostprijsberekening van Rogge werd derhalve slechts $\frac{2}{3}$ van de netto pachtsom per ha cultuurgrond in rekening gebracht.

8. Rente omlopend kapitaal

Deze post heeft betrekking op de rente over het bij de productie te investeren kort omlopende kapitaal. De normbedragen, welke in rekening zijn gebracht, zijn tegen een rentevoet van 4,2% berekend op grond van de gemiddelde investeringstermijn voor de verschillende gewassen.

9. Diverse kosten

Voor alle producten werd voor diverse kosten een geschat bedrag van f. 20,- per ha in rekening gebracht. Hieronder vallen allerlei uitgaven als onderhoud van gebouwen voor rekening van de pachter, kosten verzekering, emballage, abonnementen, enz.

10. Dekstro

In de kostprijsberekening voor aardappelen werd de waarde van 500 kg stro onder de kosten opgenomen.

11. Opbrengsten per gewas

In de berekening voor het jaar 1951/52 werden dezelfde opbrengsten in kg per ha aangehouden als in het vorige rapport betreffende de kostprijzen voor het jaar 1950/51 (rapport 147), nl.

Rogge:	2700 kg per ha
Haver:	2800 " " "
Voederaardappelen:	27000 " " "

De opbrengst aan stro werd t.o.v. de berekeningen in het vorige rapport verhoogd. Evenals bij de kostprijsberekening van melk is het stro, als bijproduct, gewaardeerd tegen f. 25,- per 1000 kg.

Tabel 7

KOSTPRIJSBEREKENING VAN ROGGE
(Na rogge beteeld met stoppelgewas)

	m.u.	p.u.
<u>I. Specificatie arbeidsuren per ha</u>		
1. Grondbewerking	40	50
2. Overige algemene werkzaamheden	40	15
3. Zaaiklaar maken en zaaien	10	10
4. Verplegen	7	3
5. Oogsten a. Kanten zichten	4	-
b. Maaien met maaimachine met aflegger	14	14
c. Binden en ophokken	33	-
d. Inhalen	34	15
6. Dorsen met kleine machine 7 x 3,5 uur	24	-
7. Transport, bewaren en afleveren	5	3
Totaal uren per ha	211	110
<u>II. Specificatie kosten per ha</u>		
	gld per ha	
1. Arbeidskosten		
a. Loon 211 m.u. à f. 0,90	190,-	
b. Sociale lasten 19,4% van het loon	37,-	
2. Paardekosten 110 p.u. à f. 0,80	88,-	
3. Kosten werktuigen	57,-	
4. Kosten loondorsen 3,5 uur à f. 14,- per uur	49,-	
5. Zaaizaad 80 kg à f. 30,25 + 80 kg à f. 39,25	56,-	
6. Bemesting		
a. Stikstof 45 kg à f. 1,04	47,-	
b. Fosforzuur 45 kg à f. 0,76	34,-	
c. Kali 56 kg à f. 0,32	18,-	
d. Diverse kunstmeststoffen (omslag)	6,-	
e. Stalmest (omslag)	85,-	
7. Pacht (na aftrek 1/3 ten behoeve van nagewas)	39,-	
8. Rente omlopend kapitaal	25,-	
9. Diverse kosten	20,-	
Totaal bruto-kosten per ha	751,-	
Af: Opbrengst 5000 kg stro à f. 25,- per 1000 kg	125,-	
Totaal netto-kosten per ha	626,-	
Opbrengst hoofdproduct per ha	2700 kg	
Kostprijs per 100 kg rogge	f. 23,20	

Tabel 8

KOSTPRIJSBEREKENING VAN HAVER

	m.u.	p.u.
<u>I. Specificatie arbeidsuren per ha</u>		
1. Grondbewerking	40	50
2. Overige algemene werkzaamheden	40	15
3. Zaaiklaar maken en zaaien	10	10
4. Verplegen	12	3
5. Oogsten; a. Kanten zichten	4	-
b. Maaien met aflegger	14	14
c. Binden en ophokken	33	-
d. Inhalen	34	15
6. Dorsen 7 x 3,5 uur	24	-
7. Transport, bewaren en afleveren	5	3
Totaal uren per ha	216	110
<u>II. Specificatie kosten per ha</u>		
	gld per ha	
1. Arbeidskosten		
a. Loon 216 m.u. à f. 0,90	194,-	
b. Sociale lasten 19,4%	38,-	
2. Paardekosten 110 p.u. à f. 0,80	88,-	
3. Kosten werktuigen	57,-	
4. Kosten loondorsen 3,5 uur à f. 14,- per uur	49,-	
5. Zaaizaad 35 kg à f. 37,25 + 100 kg à f. 28,25	44,-	
6. Bemesting		
a. Stikstof 45 kg à f. 1,04	47,-	
b. Fosforzuur 50 kg à f. 0,76	38,-	
c. Kali 79 kg à f. 0,32	25,-	
d. Diverse kunstmeststoffen (omslag)	6,-	
e. Stalmest (omslag)	85,-	
7. Pacht	58,-	
8. Rente omlopend kapitaal	25,-	
9. Diverse kosten	20,-	
Totaal bruto-kosten per ha	774,-	
Af: Opbrengst 4000 kg stro à f. 25,- per 1000 kg	100,-	
Totaal netto-kosten per ha	674,-	
Opbrengst hoofdproduct per ha	2800 kg	
Kostprijs per 100 kg haver	f. 24,10	

KOSTPRIJSBEREKENING VAN VOEDERAARDAPPELEN

Tabel 9

	m.u.	p.u.
I. Specificatie arbeidsuren per ha		
1. Grondbewerking	40	50
2. Overige algemene werkzaamheden	40	15
3. Pootklaar maken en poten	55	10
4. Verplegen	100	15
5. Rooien (accorderiet f. 230,-; uurloon f. 0,90)	255	-
6. Na-eggen en loof opruimen	10	5
7. Transport, inkuilen	75	40
Totaal uren per ha	575	135
II. Specificatie kosten per ha		
	gld per ha	
1. Arbeidskosten:		
a. Uurloon 320 m.u. à f. 0,90	288,-	
b. Accorderloon rooien per ha	230,-	
c. Sociale lasten 19,4% van het loon	100,-	
2. Paardekosten 135 p.u. à f. 0,80	108,-	
3. Kosten werktuigen	57,-	
4. Kosten loonsproeien: 2 x sproeien à f. 30,- p/ha	60,-	
5. Pootgoed 2000 kg à f. 13,50 per 100 kg	270,-	
6. Bemesting:		
a. Stikstof 75 kg à f. 1,04	78,-	
b. Fosforzuur 67 kg à f. 0,76	51,-	
c. Kali 130 kg à f. 0,32	42,-	
d. Diverse kunstmeststoffen (omslag)	6,-	
e. Stalmest (omslag)	85,-	
7. Pacht	58,-	
8. Rente omlopend kapitaal	25,-	
9. Diverse kosten	20,-	
10. Dekstro 500 kg per ha à f. 25,- per 1000 kg	13,-	
Totaal netto-kosten per ha	1491,-	
Opbrengst voederaardappelen per ha (veldgewas)	27.000 kg ¹⁾	
Kostprijs per 100 kg voederaardappelen	f. 5,50	

1) Bij vervoeding van de aardappelen in de veesector is rekening gehouden met 5% verlies t.o.v. de opbrengst veldgewas.

DE KOSTPRIJS VAN VARKENSVLEES

BEREKENING VAN DE KOSTPRIJS VAN VARKENSVLEES EN DE RENTABILITEIT VAN HET MESTEN VAN VARKENS VOOR HET JAAR 1951/52

De basisgegevens voor deze berekening zijn ontleend aan rapport No 146 (Onderzoek naar de kostprijs van varkensvlees, September 1950) en de daarop verschenen aanvullingen in nota No 72 (dd. 10 Mei 1951).

In afwijking van de berekeningen in bovengenoemde publicaties werden de kosten van huisvesting en inventaris opgenomen tegen dezelfde bedragen als die welke bij de kostprijsberekening van melk in mindering zijn gebracht op de kosten van pacht en werktuigen. De kosten van huisvesting zijn hierbij gesteld op zgn. pachtersbasis. In rapport No 146 geschiedde dit op zgn. eigenaarsbasis, d.w.z. dat de kosten van huisvesting berekend zijn tegen de vervangingswaarde van de varkenshokken.

Bovendien werd een wijziging aangebracht in de samenstelling van de voederrantsoenen. De hoeveelheden verbruikt bonvoeder zijn in dit rapport aangepast aan het verbruik zoals dit in de praktijk is gevonden. De kosten van het aangekochte mengvoeder zijn berekend tegen prijzen, welke zijn opgebouwd uit de vanaf Mei 1951 geldende gemiddelde A.V.A.-prijzen voor de verschillende grondstoffen, vermeerderd met de gebruikelijke bijkomende kosten en marges, nl.

eiwitrijk zeugenmeel	f. 35,70 per 100 kg
eiwitrijk varkensmeel	" 36,85 " " "
eiwitarm varkensmeel	" 35,50 " " "

De vervoederde granen, afkomstig uit eigen bedrijf, zijn gewaardeerd tegen de gemiddelde jaarprijzen waarvoor het A.V.A. deze voedermiddelen aan de mengvoederindustrie beschikbaar stelt, nl.

rogge	f. 29,25 per 100 kg
haver	" 27,25 " " "

De vervoederde aardappelen uit eigen oogst zijn gewaardeerd tegen een prijs van f.6,25 per 100 kg gestoomd product. Deze prijs komt overeen met een prijs van f.5,50 per 100 kg voor ongestoomde voederaardappelen. De ondermelk, waarvan de prijs niet meer aan voorschriften is gebonden, is in de berekening opgenomen tegen een prijs van f.5,50 per 100 kg. Deze prijs komt overeen met de voederwaarde van de ondermelk t.o.v. de thans geldende prijzen van vis- en diermeel.

De Commissie van Advies achtte een nieuw onderzoek gewenst t.a.v. de voederverbruiksnormen. Een deel der Commissie achtte met name de resultaten met aardappelrantsoenen te ongunstig in vergelijking met de meelrantsoenen.

DE KOSTPRIJS VAN EEN BIG

De kostenberekening heeft betrekking op een volwassen zeug, welke per jaar twee tomen biggen (totaal 15 stuks) groot brengt.

	Kosten per zeug per jaar in glds	
1. Dekkosten		15,-
2. Voederkosten		
478 kg e.r. zeugenmeel	170,65	
980 " aardappelen	53,90	
Stoomloen 560 kg aardappelen	4,20	
175 kg ondermelk	9,63	
Bieten, gras en haksel	56,57	
23 kg mineralen	2,76	
Subtotaal voederkosten		297,71
Transporteren		312,71

	Kosten per zeug p/jaar in glds
Transport	312,71
3.Arbeidsloon 74 m.u. à f.0,90	66,60
Sociale lasten 19,4% van het loon	12,91
4.Stalling en inventaris	13,20
5.Strooisel	15,-
6.Uitvalrisico en veeartskosten	15,70
7.Rente	20,48
Totaal bruto-kosten per jaar	456,60
Aftrek: waarde geproduceerde stalmest	22,50
Totaal netto-kosten per jaar	434,10
Kostprijs per big van 7 weken 434,10 : 15	28,90

BEREKENING VAN DE KOSTPRIJS PER KG VARKENSVLEES BIJ HET MESTEN VAN
VARKENS TOT RESP. 90 EN 140 KG LEVEND GEWICHT, BIJ VERSCHILLENDE
SAMENSTELLING VAN HET VOEDERRANTSOEN

Bindgewicht	90 kg levend gew.		140 kg levend gew.	
Aanvulling met	Aardap- pelen en ondermeel	Graan en onder- melk	Aardap- pelen en ondermelk	Graan en onder- melk
I. Samenstelling voederrantsoen				
1.Eiwitrijk varkensmeel	135 kg	135 kg	275 kg	100 kg
2.Eiwitarm varkensmeel	-	-	-	100 kg
3.Graan ($\frac{1}{3}$ rogge, $\frac{1}{3}$ haver)	-	98 kg	-	292 kg
4.Gestoomde aardappelen	365 kg	-	842 kg	-
5.Ondermelk	375 kg	250 kg	75 kg	50 kg
6.Mineralen	3,5 kg	1,5 kg	5 kg	3 kg
II. Kosten per mestvarken				
1.Kostprijs van de big	28,90	28,90	28,90	28,90
2.Voederkosten				
a.Varkensmeel	49,75	49,75	101,34	72,35
b.Graan	-	27,69	-	82,49
c.Voederaardappelen	20,08	-	46,31	-
d.Maalkosten en stoomloon	2,74	0,59	6,32	1,75
e.Ondermelk	20,63	13,75	4,13	2,75
f.Mineralen	0,42	0,18	0,60	0,36
Subtotaal voederkosten	93,62	91,96	158,70	159,70
3.Stalling en inventaris	1,60	1,55	2,40	2,30
4.Strooisel	3,85	3,75	7,35	6,80
5.Uitvalrisico en veearts- kosten	4,30	4,10	6,40	6,10
6.Rente	1,41	1,35	3,10	2,98
7.Afleveringskosten en comm. loon	4,25	4,25	6,55	6,55
8.Arbeidsloon	8,35	8,05	12,50	11,90
9.Sociale lasten (19,4%)	1,60	1,55	2,40	2,30
Bruto kosten per varken	147,88	145,46	228,30	227,53
Aftrek: Waarde geprod.stalmest	4,85	4,75	8,50	8,30
Netto kosten per varken	143,-	140,71	220,-	219,23
Koud geslacht gewicht in kg	68,5 kg	68,5 kg	111,3 kg	111,3 kg
Kostprijs per kg koud gesl. gew.	f.2,09	f.2,06	f.1,98	f.1,97
Opbrengst per varken bij een prijs van f.2,41 per kg koud geslacht gewicht	f.165,-	f.165,-	f.268,-	f.268,-

DE KOSTPRIJS VAN CONSUMPTIE-EIEREN

BEREKENING VAN DE VERMOEDELijke KOSTEN EN OPBRENGSTEN VOOR EEN STATIONNAIRE PLUIMVEESTAFEL VAN 100 LEGHENNEN EN DE KOSTPRIJS PER 100 CONSUMPTIE-EIEREN VOOR HET JAAR 1951/52.

De technische gegevens voor deze berekening zijn ontleend aan het L.E.I.-rapport No 156.

OVERZICHT VAN DE KOSTEN EN DE OPBRENGSTEN PER 100 HENNEN VAN HET RAS WITTE LEGHORN VOOR HET JAAR 1951/52

	Kosten in gls per 100 hennen
1.Arbeidskosten: a.Loan 371 m.u. à f. 0,90	334,-
b.Sociale lasten 19,4%	65,-
2.Voederkosten: a.Aangekocht mengvoeder	1697,-
b.Aangekocht ander voer en groenvoeder	15,-
c.Aardappelen eigen bedrijf 600 kg à f. 5,-	33,-
3.Aankoop ééndagskuikens (incl. kuikenheffing)	86,-
4.Kosten huisvesting, materiaal en uitloop	110,-
5.Rente pluimvee	28,-
6.Overige kosten	45,-
Bruto kosten per 100 hennen	2413,-
7.Verkoop uitgevallen hennen 48 stuks à f. 3,-	144,-
Netto kosten per 100 hennen	2269,-
8.Eiproductie per 100 hennen	17.500
9.Kostprijs per consumptie-ei	13,0 ct

In bovenstaande berekening werden de kosten van huisvesting, materiaal en uitloop opgenomen tegen dezelfde bedragen, welke bij de kostprijsberekening van melk (onder 4 Pacht en weidegeld en 5 Kosten werktuigen) als aftrekpost zijn gebruikt.

De waarde van de geproduceerde mest is verwaarloosd. De kosten van het aangekochte mengvoeder zijn berekend tegen voederprijzen, welke zijn opgebouwd uit de, vanaf 10 Mei 1951 geldende A.V.A.-prijzen voor de grondstoffen, vermeerderd met de gebruikelijke bijkomende kosten en marges. Voor de gedetailleerde berekeningen zij verwezen naar rapport 156 van het L.E.I.

Bijlage VI

TOELICHTING OP DE BEREKENING VAN DE WAARSCHIJNLIJKE RENTABILITEIT
VOOR ENKELE TYPEN GEMENGDE BEDRIJVEN OP DE ZANDGRONDEN VOOR
HET JAAR 1951/52

Als sluitstuk op de uitgevoerde kostprijsberekeningen per product werd voor het jaar 1951/52 een voorcalculatie gemaakt van de waarschijnlijke rentabiliteit voor enkele typen gemengde zandbedrijven. Deze berekening is uitgevoerd voor de drie typen zoals deze voorkomen in de Friese Wouden, Overijssel en Oost Noordbrabant. De berekeningen sluiten volledig aan bij de nacalculaties over het jaar 1950/51. Deze nacalculaties geven weer de gemiddelde rentabiliteit van enkele groepen gemengde bedrijven in de grootteklasse 7-15 ha. In het gebied O.Noordbrabant was hierbij het aantal bedrijven voldoende groot om het rentabiliteitsbeeld te verfijnen en afzonderlijk weer te geven voor de grootteklassen 7-10 ha en 10-15 ha.

De voorcalculatie geeft ook weer de gemiddelde rentabiliteit van bedrijven in de grootteklasse 7-15 ha welke voor het jaar 1951/52 onder normale productie-omstandigheden kan worden verwacht. Ten einde de onderlinge vergelijkbaarheid te bevorderen werd voor alle drie de gebieden uitgegaan van een gemiddelde bedrijfsgrootte van 10 ha cultuurgrond.

Voor het grondgebruik werd de procentuele verdeling aangehouden, welke voor het jaar 1950/51 op de onderzochte bedrijven in genoemde gebieden werd aangetroffen. Hierbij werd de oppervlakte verbouwd met diverse gewassen - tarwe, gerst, maïs, peulvruchten, e.a. - over de gewassen rogge, haver en aardappelen verdeeld. Voor de Friese Wouden en Overijssel levert dit weinig bezwaar op, aangezien in deze gebieden op het bouwland vrijwel uitsluitend laatstgenoemde gewassen worden verbouwd. In het gebied Oost Noordbrabant, waar 50% van de oppervlakte cultuurgrond in bouwland is, is de oppervlakte diverse gewassen echter vrij groot. Het aangenomen grondgebruik voor dit gebied krijgt hierdoor een enigszins theoretisch karakter. Hier kan echter tegenover worden gesteld, dat dit vrijwel geen invloed zal hebben op de berekende rentabiliteit per gemiddeld bedrijf.

Wat de rundveestapel betreft, werd voor de drie bedrijfstypen de rundveebezetting aangehouden, welke in de voorcalculatie voor het jaar 1951/52 per ha grasland en voedergewassen is aangehouden.

Voor de pluimveestapel is de gemiddelde omvang aangehouden uit het boekjaar 1950/51 op de in het onderzoek betrokken bedrijven. Voor de Friese Wouden waar de kippen vrijwel alleen voor privé worden gehouden zijn deze buiten beschouwing gebleven.

Wat de varkensstapel betreft werd in de voorcalculatie uitgegaan van dezelfde gemiddelde varkensbezetting als gevonden is over het jaar 1950/51.

	Gemiddelde varkensbezetting (incl. zeugen)	
	Nacalculatie 1950/51	Voorcalculatie 1951/52
Friesland, de Wouden	6,8	6,8
Overijssel	10,3	10,7
Oost Noordbrabant	11,5	11,2

In de rentabiliteitsberekeningen is uitgegaan van de voeder-rantsoenen zoals deze zijn vermeld bij de kostprijsberekening van varkensvlees. Het op toewijzing aangekochte voeder wordt aangevuld met ondermelk, granen en aardappelen afkomstig van het eigen bedrijf.

Voor de mestvarkens werd uitgegaan van het gemiddelde van de berekeningen in bijlage IV nl. aanvulling met aardappelen en aanvulling met granen. Bij de aangenomen oppervlakte akkerbouwgewassen is aanvulling uit in eigen bedrijf voortgebrachte producten mogelijk. Voorzover de akkerbouwproducten niet worden vervoerd aan rundvee, varkens of pluimvee zijn deze voor verkoop beschikbaar.

In tabel 10 wordt een overzicht gegeven van het grondgebruik en de veestapel van het gemiddelde bedrijf waarvoor de waarschijnlijke rentabiliteit voor het jaar 1951/52 is berekend.

In tabel 11 volgt een gedetailleerd overzicht van de berekende kosten en opbrengsten per ha cultuurgrond, de waarschijnlijke winst, het arbeidsinkomen per gemiddeld bedrijf en per volwaardige arbeidskracht bij de theoretische en de werkelijke gemiddelde arbeidsbezetting. In tabel 11 zijn tevens de voor het jaar 1951/52 aangenomen prijzen vermeld, welke in de rentabiliteitsberekening zijn verwerkt. Tenslotte werd berekend welke invloed een eventuele wijziging van de voornaamste prijzen zal hebben op het inkomen per ha cultuurgrond.

Tabel 10

OVERZICHT VAN HET GEMIDDELDE BEDRIJFSPLAN VAN ENKELE TYPEN
GEMENGDE BEDRIJVEN OP ZANDGROND IN DE GROOTTEKLASSE 7-15 HA
Gemiddelde bedrijfsgrootte 10 ha

Gebieden	Friesland De Wouden	Overijssel	O.Noord- brabant
<u>Grondgebruik in ha</u>			
a.Marktbare gewassen:			
1.Rogge	0,30	1,10	2,10
2.Haver	0,20	0,75	1,70
3.Aardappelen	0,40	0,75	0,80
Subtotaal marktbaar gewassen	0,90	2,60	4,60
b.Voedergewassen:			
4.Voederbieten	0,15	0,30	0,35
5.Grasland	8,95	7,10	5,05
Subtotaal voedergewassen	9,10	7,40	5,40
Totaal oppervlakte cultuurgrond	10,-	10,-	10,-
c.Nagewassen	0,45	1,20	2,-
Oppervlakte grasland en voedergewassen (nagewassen voor 1/3 van de oppervlakte meegeteld)	9,25	7,80	6,10
<u>Gegevens rundveestapel</u>			
a.Gemiddelde veebezetting per ha grasland en voedergewassen			
1.Melkkoeien	1,21	1,16	1,07
2.Pinken	0,39	0,44	0,44
3.Kalveren	0,42	0,47	0,42
b.Aantal stuks rundvee per gemiddeld bedrijf			
1.Melkkoeien	11,2	9,-	6,5
2.Pinken	3,6	3,4	2,7
3.Kalveren	3,8	3,7	2,6
<u>Gegevens varkens- en pluimveestapel</u>			
a.Aantal zeugen per gemiddeld bedrijf	1	1,4	1,4
b.Aantal mestvarkens afgeleverd			
1.Bacongewicht (90 kg)	15	14	11
2.Zwaardergewicht (140 kg)	-	7	10
c.Aantal leghennen per gemidd. bedr.	-	110	100

Tabel 11

RENTABILITEITSOVERZICHT 1951/52

Overzicht van de waarschijnlijke rentabiliteit van enkele typen
gemengde bedrijven op zandgrond in de grootteklasse 7-15 ha

Gemiddelde bedrijfsgrootte 10 ha

Gebieden	Friesland De Wouden	Overijssel	O.Noord- brabant
1.Arbeidskosten	546,-	558,-	502,-
2.Veevoeder	354,-	525,-	438,-
3.Kunstmeststoffen	162,-	153,-	154,-
4.Pacht	84,-	70,-	65,-
5.Werktuigkosten	72,-	77,-	66,-
6.Overige kosten	169,-	213,-	224,-
Bruto-kosten per ha	1387,-	1596,-	1449,-
7.Opbrengst melk	847,-	575,-	420,-
8.Omzet en aanwas rundvee	284,-	258,-	175,-
9.Omzet en aanwas varkens	248,-	419,-	450,-
10.Opbrengst eieren en pluimvee	-,-	266,-	242,-
11.Verkoop marktbaar gewassen	8,-	107,-	252,-
12.Diverse opbrengsten	13,-	4,-	10,-
Opbrengsten per ha	1400,-	1629,-	1549,-
Netto overschot per ha cultuurgrond	13,-	33,-	100,-
Arbeidskosten per ha cultuurgrond	546,-	558,-	502,-
Arbeidsinkomen per ha cultuurgrond	559,-	591,-	602,-
<u>Resultaten per gemiddeld bedrijf en per volwaardige arbeidskracht</u>			
a.Arbeidsinkomen per gemiddeld bedrijf van 10 ha	5590,-	5910,-	6020,-
b.Aantal volwaardige arbeids- krachten per 10 ha			
1.Volgens de gebruikte arbeids- normen	1,53	1,58	1,50
2.Volgens de boekhoudcijfers over 1950/51	1,79	1,96	1,66
c.Inkomen per volwaardige arbeids- kracht			
1.Bij een bezetting volgens de arbeidsnormen	3650,-	3740,-	4010,-
2.Bij de werkelijke gemiddelde arbeidsbezetting	3120,-	3020,-	3630,-
<u>Verkoopprijzen van de voornaamste producten</u>			
a.Melk per 100 kg met 3,5% vet	17,50	17,50	17,50
b.Varkensvlees per kg geslacht gewicht	2,41	2,41	2,41
c.Eieren per 100 stuks	13,-	13,-	13,-
d.Rogge per 100 kg	29,25	29,25	29,25
e.Haver per 100 kg	27,25	27,25	27,25
<u>Invloed van een prijswijziging op het inkomen per ha cultuurgr. van:</u>			
a.Melk f.1,- per 100 kg met 3,5% vet	48,-	33,-	24,-
b.Varkensvlees f.0,10 per kg gesl. gewicht	10,-	17,-	19,-
c.Eieren f.1,- per 100 stuks	-	19,-	18,-

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEFOON 55.23.50 - GIRO 41.22.35

Supplement Rapport no 159.

VERGELIJKING VAN DE VOORCALCULATIES 1950/51 en 1951/52 VOOR DE KOSTPRIJS VAN MELK OP GEMENGDE ZANDBEDRIJVEN

De voorcalculatie 1951/52 voor de kostprijs van melk blijkt belangrijk hogere uitkomsten te geven dan de voorcalculatie 1950/51:

KOSTPRIJS PER 3,5 KG MELKVET IN GLD

	Voorc. 1951/52 (rapport 159)	Voorc. 1950/51 (rapport 147)	Vershil 1951/52 t.o.v. 1950/51
Friese Wouden	18,20	15,20	+ 3,00
Overijssel	19,20	17,10	+ 2,10
Oost-Noordbrabant 1)	18,60	16,90	+ 1,70

1) In Oost-Noordbrabant is de verdeling in groepen gewijzigd; dit zijn gemiddelde cijfers van beide groepen.

Deze verschillen worden in de eerste plaats veroorzaakt door prijswijzigingen. Om een inzicht te krijgen in de vraag in hoeverre ook verschuivingen in hoeveelheden productiemiddelen en opbrengsten mede oorzaak zijn van deze verschillen, is op dezelfde wijze een controleberekening uitgevoerd als voor de weidebedrijven in rapport 158 geschiedde.

Deze controleberekening is gegeven op Staat I. De voorcalculatie 1950/51 is hierbij volledig op het prijspeil voor 1951/52 gebracht, waardoor de invloed van het prijsniveau is uitgeschakeld.

Voorts zijn in deze controleberekening die elementen opgenomen, welke in de voorcalculatie 1951/52 het karakter droegen van een rationalisatie, t.w. 1° een stijging van de veebezetting met 0,02 en 2° een stijging van het vetgehalte, overeenkomstig die, welke zich op de zowel in 1949/50 als in 1950/51 deelnemende bedrijven in werkelijkheid heeft voorgedaan.

Terwijl in de voorcalculatie 1950/51 destijds de raming van de melkproductie per koe werd verminderd, in verband met een vermindering van de krachtvoedertoewijzing, is in de controleberekening uitgegaan van de oorspronkelijke raming en de oorspronkelijke krachtvoederhoeveelheid.

Tenslotte zij vermeld, dat voor Oost-Noordbrabant de splitsing van de bedrijven voor het basisjaar 1949/50 is aangepast aan die in 1951/52, zodat de gegevens in beide jaren thans betrekking hebben op een groep van 7-10 ha en een groep van 10-15 ha, verspreid over de consulentenschappen Oss en Eindhoven.

CONTROLE VOORCALCULATIE 1951/52

Kostprijsberekening melk voor gemengde zandbedrijven.
Overzicht van kosten en opbrengsten per ha gras-
land en voedergewassen en de kostprijs van melk
voor November 1951 - November 1952 (berekend
op basis boekjaar 1949/50).

	Friesland De Wouden	Oost- Overijssel	Oost-Noordbrabant	
			7-10 ha	10-15 ha
1. Arbeidskosten	488	483	499	446
2. Veevoeder	298	283	409	367
3. Meststoffen	122	131	141	132
4. Pacht	76	63	57	58
5. Kosten werktuigen	69	61	50	51
6. Rente levende inventaris	55	54	59	52
7. Ziektebestrijding en dek- gelden	19	24	23	21
8. Overige kosten	48	51	62	58
9. Heffingen op de afgeleverde melk	6	6	6	5
Bruto-kosten per ha	1181	1156	1306	1190
<u>Aftrekposten:</u>				
10. Omzet en aanwas rundvee	327	287	294	269
11. Paardekosten voor neven- bedrijven	8	33	74	76
12. Stalmest voor marktbaar gewassen	-	15	27	26
13. Diverse opbrengsten	30	16	25	44
Totaal aftrek	365	351	420	415
Netto-kosten per ha	816	805	886	775
14. Melkproductie per ha	4370 kg	3975 kg	4425 kg	3860 kg
15. Aantal melkkoeien per ha	1,12	1,12	1,18	1,03
16. Melkproductie per koe	3900 kg	3550 kg	3750 kg	3750 kg
17. Gemiddeld vetgehalte	3,92%	3,66%	3,60%	3,64%
18. Melkvetproductie per ha	171,3 kg	145,5 kg	159,3 kg	140,5 kg
19. Kostprijs per 100 kg melk	18,70	20,30	20,00	20,10
20. Kostprijs per 3,5 kg melkvet	16,70	19,40	19,50	19,30

De berekeningen van Staat I dienen nu te worden vergeleken met Staat A van rapport 159.

De belangrijkste gegevens zijn in onderstaande staat vergelijkbaar samengebracht.

Staat II

		Friesland	Overijssel	Oost-Noordbrabant	
		De Wouden		7-10 ha	10-15 ha
Staat					
Bruto-kosten, gld per ha	A	1317	1234	1244	1154
	I	1181	1156	1306	1190
Omzet + aanwas, gld per ha	A	307	331	297	278
	I	327	287	294	269
Netto-kosten, gld per ha	A	985	846	816	752
	I	816	805	886	775
Melkveebezetting per ha	A	1,21	1,16	1,10	1,04
	I	1,12	1,12	1,18	1,03
Melkproductie per ha	A	4780 kg	4235 kg	4180 kg	3950 kg
	I	4370 kg	3975 kg	4425 kg	3860 kg
Melkvetproductie per ha	A	189,8 kg	154,5 kg	150,1 kg	145,0 kg
	I	171,3 kg	145,5 kg	159,3 kg	140,5 kg
Kostprijs per 3,5 kg melkvet	A	18,20	19,20	19,00	18,20
	I	16,70	19,40	19,50	19,30
Verschil in kostprijs per 3,5 kg melkvet, controle-berekening t.o.v. voorc. 1951/52		- f.1,50	+ f.0,20	+ f.0,50	+ f.1,10

De overeenstemming is minder goed dan zulks voor de weidebedrijven het geval was.

In de Friese Wouden komt de controleberekening belangrijk lager uit, in de overige gebieden echter hoger.

De gevonden verschillen kunnen slechts de volgende oorzaken hebben:

1. Onvoldoende uitschakeling van de invloed van bijzondere productie-omstandigheden in de betreffende basisjaren; d.w.z. onvoldoende normalisatie.
2. Wijzigingen in de structuur van kosten en opbrengsten van de bedrijven, al of niet samengaande met een zekere rationalisatie.
3. Wijziging in de structuur van kosten en opbrengsten, voortvloeiende uit verandering in de bedrijfskeuze.

Dit complex van oorzaken is niet nauwkeurig te analyseren. Voor de Friese Wouden zijn zowel de bruto-kosten per ha als de bruto-opbrengst per ha in de voorcalculatie 1951/52 belangrijk hoger dan in de controleberekening. Dit dient in direct verband met de hogere veebezetting te worden gezien. Een afwijking vertoont echter de post omzet en aanwas. De cijfers hiervoor geven een beter beeld, indien zij per koe worden uitgedrukt in plaats van per ha:

	Omzet en aanwas (gld per koe)		Melkveebezetting per ha grasl. + voedergr.	
	Nac. 1949/50	Nac. 1950/51	Nac. 1949/50	Nac. 1950/51
Friese Wouden	219	220	1,07	1,21
Overijssel	188	253	1,07	1,14
O.Noordbrab. 7-10 ha	182	230	1,13	1,08
O.Noordbrab. 10-15 ha	194	237	0,98	1,02

Rekening houdend met de gestegen prijzen voor gebruiksvee en slachtvee volgt uit deze cijfers een quantitatieve achteruitgang van de omzet en aanwas in de Friese Wouden. Daar dit samenvalt met een vrij belangrijke wisseling van bedrijven in dit gebied, doet zich de vraag voor of de keuze der nieuwe bedrijven hierop van invloed is geweest. Het blijkt bij nader onderzoek, dat op identieke bedrijven evenmin een nominale stijging van de post omzet en aanwas per koe kan worden geconstateerd. De keuze der bedrijven speelt hierbij dus geen rol van betekenis.

Wij staan hier voor het feit, dat de omvang van de omzet + aanwas in de Friese Wouden is afgenomen, zulks in tegenstelling met de andere zandgebieden. Dit komt in de voorcalculaties tot uiting. Het is met de thans ter beschikking staande gegevens niet mogelijk dit verschil te verklaren. Wel kan worden vastgesteld, dat dit jaar in Noordbrabant op niet onbelangrijke schaal kalveren worden opgefokt en als gemeste kalveren of als graskalveren worden verkocht. Onder meer uit zich dit in het verbruik van volle melk voor voederdoeleinden.

Voor Overijssel stemmen de voorcalculaties zeer goed overeen, zij het dan dat zich hier eveneens zowel in kosten per ha als opbrengsten per ha een verschuiving heeft voorgedaan.

Voor Noordbrabant liggen de controleberekeningen hoger dan de voorcalculaties van rapport 159. Een belangrijk verschil vertoont de post veevoer. Bij nadere analyse blijkt het verbruik van granen uit eigen bedrijf belangrijk te zijn verminderd.

In 1949/50 werd per koe resp. 454 en 451 kg haver + rogge gevoederd, in 1950/51 resp. 282 en 289. Hierbij dient opgemerkt, dat het verbruik door paarden hierin is begrepen.

De veronderstelling is hier op haar plaats, dat de hoge graanprijzen invloed hebben gehad op het verbruik, terwijl ongetwijfeld ook een rol speelt, dat de zomer van 1949, speciaal in Noordbrabant, voor de voederwinning ongunstig was. Deze invloed is vorig jaar waarschijnlijk onvoldoende gecorrigeerd.

Voor de groep 10-15 ha is bovendien ook de hoeveelheid aangekocht krachtvoer in 1950/51 kleiner geweest dan in 1949/50. Voor deze groep is de afwijking tussen de beide berekeningen dan ook het grootst.

Het verschil tussen de controleberekening en de voorcalculatie '51/52 wordt voor de groep 7-10 ha enigszins verkleind door het feit, dat de hoeveelheid arbeid in 1950/51 groter was dan in 1949/50, ten gevolge van meer voederbouw. Dit laatste moet vermoedelijk mede aan de invloed van nieuw gekozen bedrijven worden geweten. Ook de veebezetting werd door de keuze beïnvloed; deze vertoont een teruggang, welke op identieke bedrijven niet kan worden geconstateerd.

Ter informatie wordt hieronder vermeld het aantal bedrijven, dat voor 1950/51 nieuw in de groepen werd opgenomen:

	totaal	waarvan nieuw
Friesland De Wouden	21	12
Overijssel	21	11
Noordbrabant 7-10	26	14
Noordbrabant 10-15	27	13

Staat III

KOSTPRIJSBEREKENING VOOR MELK, GEMENGDE ZANDBEDRIJVEN
VERGELIJKING VOORCALCULATIE NOVEMBER 1950 - NOVEMBER 1951
MET NACALCULATIE MEI 1950 - MEI 1951

	Friesland De Wouden		Overijsel		Oost-Noordbrabant 7-10 ha		Oost-Noordbrabant 10-15 ha	
	Voorcalc.	Nacalc.	Voorcalc. 1)	Nacalc. 2)	Voorcalc.	Nacalc.	Voorcalc.	Nacalc.
1. Arbeidskosten	450	488	446	460	471	457	420	415
2. Veevoeder 3)	228	274	212	261	292	292	261	266
3. Meststoffen	106	138	107	136	111	137	105	128
4. Overige kosten 4)	254	280	228	253	231	236	221	231
5. Bruto-kosten per ha	1038	1180	993	1110	1105	1122	1007	1040
6. Bijproducten per ha	304	292	291	342	342	384	345	361
7. Netto-kosten per ha	734	888	702	768	763	738	662	679
8. Melkproductie per ha 3)	4290 kg	4779 kg	3905 kg	4153 kg	4350 kg	4090 kg	3790 kg	3860 kg
9. Aantal melkkoenien per ha 3)	1,10	1,21	1,10	1,14	1,16	1,08	1,01	1,02
10. Melkproductie per koe 3)	3900 kg	3950 kg	3550 kg	3643 kg	3750 kg	3785 kg	3750 kg	3784 kg
11. Gemiddeld vetgehalte	3,88%	3,97%	3,64%	3,65%	3,55%	3,59	3,59%	3,67%
12. Melkvetproductie per ha 3)	166,5 kg	189,7 kg	142,1 kg	151,6 kg	154,4 kg	146,8 kg	136,1 kg	141,7 kg
13. Kostprijs per 100 kg melk	17,10	18,60	18,00	18,50	17,50	18,00	17,50	17,60
14. Kostprijs per 3,5 kg melkvet	15,40	16,40	17,30	17,70	17,30	17,60	17,00	16,80
15. Kostprijs per 3,5 kg melkvet nacalculatie hoger dan voorcalcu- latie	1,00		0,40		0,30		0,20 <u>lager</u>	

1) Oost-Overijsel.

2) Oost- + West-Overijsel.

3) De gegevens van de voorcalculatie zijn berekend op basis van ongewijzigde krachtvoedertoewijzing en niet op de in rapport 147 aangenomen verminderde krachtvoedergift per koe.

4) Nacalculaties en voorcalculaties beide inclusief "heffingen op afgeleverde melk" (zie rapport 159); tevens is in de post "overige kosten" het weidegeld opgenomen, dat in de op blz. 15 van rapport 159 vermelde nacalculaties onder "veevoer" is ondergebracht.

L.B.I.

VERGELIJKING VOOR- EN NACALCULATIE 1950/51

In Staat III zijn naast elkaar opgenomen de voorcalculaties voor 1950/51, zoals deze vorig jaar werden opgesteld en de nacalculaties 1950/51.

In principe is een dergelijke vergelijking zeer bezwaarlijk, daar de perioden, waarop de beide berekeningen betrekking hebben, elkaar overlappen (November - November tegenover Mei - Mei), terwijl verder de voor- en nacalculaties (nog) niet op dezelfde bedrijven konden worden betrokken. Nochtans kan zij voor een globale oriëntatie gewenst zijn. Enkele technische correcties zijn dan evenwel onvermijdelijk, t.w.:

1. "Heffingen op de afgeleverde melk" worden in de nacalculaties in mindering gebracht op de opbrengst; ter correctie is hier een bedrag van f. 4,- per ha onder de kosten opgenomen, daar dit in de voorcalculaties ook geschiedt.
2. "Weidegeld" wordt in de nacalculaties onder veevoerkosten geboekt, in de voorcalculaties zijn zij onder "pacht en weidegeld" opgenomen. De nacalculaties zijn in deze zin gecorrigeerd.

Vergelijking van de afzonderlijke posten.

1. Arbeidskosten.

Voor Friesland en Overijssel liggen de arbeidskosten in de nacalculatie hoger. De gebruikte uurloon-norm is, ten gevolge van het periodeverschil, daarentegen iets lager:

	Uurloon	
	Voorcalc.	Nacalc.
Friese Wouden	85,9	84,9
Overijssel	86,1	85,3
Noordbrabant	83,4	81,3

De stijging in Friesland en Overijssel is uitsluitend een gevolg van een intensiever bedrijfsplan (o.a. hogere veebezetting).

2. Veevoerkosten.

Ook deze zijn in Friesland en Overijssel in de nacalculatie aanmerkelijk hoger. In deze post overheerst het krachtvoer. De prijzen hiervan in de vrije sector zijn gestegen. Een belangrijke oorzaak is verder de stijging van de veebezetting (in tegenstelling met Noordbrabant!). Toch is in Friesland en Overijssel de kwantiteit krachtvoer per koe in werkelijkheid ook iets groter geweest dan op basis van 1949/50 werd geraamd. In Noordbrabant daarentegen is een belangrijke vermindering, vooral t.a.v. eigen granen geconstateerd.

3. Meststoffen.

De hogere kosten voor meststoffen bij de nacalculatie zijn vrijwel uitsluitend een gevolg van zwaardere N en K-bemesting.

4. Overige kosten.

De posten pacht, rente, ziektebestrijding en dekelden zijn in de nacalculatie hoger dan de raming. De relatief sterke stijging van deze kosten, uitgezonderd de pacht, in Friesland en Overijssel dient weer in verband te worden gezien met de gestegen veebezetting.

5. Nevenopbrengsten.

De verschillen vloeien voor een groot deel voort uit de post omzet en aanwas. De afwijkende tendens in Friesland werd reeds eerder toegelicht op pag. 3. De slachtveeprijzen zijn meer gestegen dan bij de voorcalculatie werd aangenomen.

Samenvatting.

1. De voorcalculatie van de kostprijs van melk op gemengde zand-bedrijven voor 1950/51 geeft, na eliminatie van de verschillen in prijspeil, voor de Friese Wouden een lagere uitkomst dan de voorcalculatie 1951/52, voor Overijssel een vrijwel gelijke en voor Oostelijk Noordbrabant een hogere.
2. Voor de Friese Wouden is het verschil hoofdzakelijk terug te voeren op de post omzet en aanwas. Uit de vergelijking van de boekhoudingen over het boekjaar Mei 1950 - Mei 1951 met die over het boekjaar Mei 1949 - Mei 1950 blijkt, dat de omzet en aanwas per koe sinds 1949/50 is gedaald, zonder dat met de ter beschikking staande gegevens hiervoor een juiste verklaring is te geven.
3. Voor Oost-Noordbrabant is voor een belangrijk deel een daling van de voederkosten (producten eigen bedrijf + aangekochte voedermiddelen) sinds 1949/50 oorzaak van de gevonden verschillen. Deze is vermoedelijk veroorzaakt, eensdeels door de invloed van de, speciaal in Noordbrabant, droge zomer van 1949 en anderdeels door een meer efficiënt gebruik van krachtvoeder onder invloed van de hoge graanprijzen. Vermoedelijk is bij de voorcalculatie voor 1950/51 te weinig rekening gehouden met de in dit gebied ongunstige groei-omstandigheden in de zomer van 1949.
4. De aldus uitgevoerde controle op de kostprijsberekening van melk voor de gemengde zandbedrijven toont aan, dat tot dusver niet die nauwkeurigheid kon worden verkregen, welke voor de weide-bedrijven werd bereikt. In de toekomst zal grote aandacht dienen te worden geschonken aan de keuze van de bedrijven. De noodzaak om telkenjare nieuwe bedrijven bij het onderzoek te betrekken, heeft zekere bezwaren in verband met de continuïteit en de vergelijkbaarheid van de berekeningen van jaar tot jaar.
5. De verschillen tussen de voor- en nacalculatie 1950/51 hebben deels dezelfde oorzaken als hierboven aangegeven, welke dus terug te voeren zijn tot de gegevens van de basisjaren. Anderzijds deed zich een prijsontwikkeling voor, welke in de voorcalculatie niet kon worden voorzien ten aanzien van het loon, het veevoeder, de kunstmeststoffen en de slachtveeprijzen. Behalve voor Oost-Noordbrabant 10-15 ha gaf de voorcalculatie overal een lagere kostprijs dan de nacalculatie.

De Directeur,

J. Hanning
Dr J. Hanning.